

องค์ความรู้

“การจัดการภัยพิบัติ

แผ่นดินไหว

จังหวัดเชียงราย

กรณีตำบลแม่สรวย อ.แม่สรวย

และตำบลสันมะค่า อ.ป่าแดด

จังหวัดเชียงราย ”

- คณะทำงานภัยพิบัติภาคเหนือตอนบน
- คณะทำงานขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ภาคเหนือ

องค์ความรู้

“การจัดการภัยพิบัติ

แผ่นดินไหว

จังหวัดเชียงราย

กรณีตำบลแม่สรวย อ.แม่สรวย

และตำบลสันมะค่า อ.ป่าแดด

จังหวัดเชียงราย ”

- คณะทำงานภัยพิบัติภาคเหนือตอนบน
- คณะทำงานขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ภาคเหนือ

องค์ความรู้

การจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหว จังหวัดเชียงราย

กรณีตำบลแม่สรวย อ.แม่สรวย และตำบลสันมะค่า อ.ป่าแดด จังหวัดเชียงราย

พิมพ์ครั้งแรก

พฤษภาคม 2558

ที่ปรึกษา

สุพัฒน์ จันทนา, วิเศษ สุจินพรหม, วิโรจน์ ตีปิน, ธนพล เมืองเฉลิม

กองบรรณาธิการ

ธนชัย พู่เฟื่อง, วิไล นาไพรวัลย์, อัญชลี อินตะวงศ์,
นภาพร สุวรรณศักดิ์, วัชรภรณ์ จันทร์คำ, สิริกร คำภูไท, สมเกียรติ ใจงาม

เรียบเรียง

กระมล อุประรัตน์, พรรณทิพย์ เขียวขุ่ม, สุรเชษฐ พรหมเจริญ, โสภา วงศ์ใหญ่

ผู้ให้ข้อมูล

ฉลอง มหาวุฒิ, พิภพ จอมเจดีย์, ชุ่ม กีก้อง, สมพงศ์ เจาะเส้น,
วิเชียร รุ่งเรืองไพสิฐ, อนุชิต อินแปง, คณินทร สอนโคตร, นงลักษณ์ ทาปง,
บุญส่ง หล้าแก้ว, ผล งามเมือง, พิศมัย อยู่เย็นจิตร, สมพล ฉันทะ, สุรัตน์ สุทธิจันทร์,
สุราษฎร์ กางการ, โสภา วงศ์ใหญ่, อุดม โรมจุจิง, อุเทน พรพูนพันธ์, บุญยัง จันทร์สว

ออกแบบรูปเล่ม

สุธิดา บัวสุขเกษม

สนับสนุนโดย

คณะทำงานการจัดการภัยพิบัติภาคเหนือตอนบน

คำนำ

กระบวนการมีส่วนร่วม เป็นกลไกทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง ที่มีบทบาทในการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ของการดำเนินงานให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของชุมชน และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่กำลังประสบปัญหาภัยพิบัติแผ่นดินไหว อันกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน หากชุมชนใดมีกระบวนการทางสังคมที่ยืนยันเห็นความสำคัญตระหนักต่อปัญหาในชุมชนตนเอง ย่อมเป็นเงื่อนไขแรกที่จะส่งผลต่อความพยายามในการวิเคราะห์ปัญหา วางแผน และกำหนดความต้องการ สู่การแก้ไขปัญหาโดยชุมชน รวมถึงการได้ผสมผสานความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนทางสังคมมาปรับใช้ในการวางแผนจัดการได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทชุมชนแล้ว การแก้ไขปัญหา ก็จะบังเกิดผลเป็นรูปธรรม ส่งผลต่อการพัฒนาเกิดนวัตกรรมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหา

เอกสารเล่มนี้ จัดทำขึ้นจากความร่วมมือของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ร่วมกับคณะทำงานการจัดการภัยพิบัติภาคเหนือตอนบน ขบวนการองค์กรชุมชนเชียงราย ในการนำเสนอบทเรียนจากการจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหว จังหวัดเชียงราย กรณีตำบลแม่สรวย อ.แม่สรวย และตำบลสันมะค่า อ.ป่าแดด จังหวัดเชียงราย ทีมงานระดับพื้นที่ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาสาระที่บรรจุไว้ในเอกสารเล่มนี้ จะเกิดแรงบันดาลใจให้กับภาคีเครือข่ายฯ และองค์กรชุมชน ในการนำไปปรับประยุกต์ใช้ขยายผลการปฏิบัติในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

คณะทำงานการจัดการภัยพิบัติภาคเหนือตอนบน
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)
ขบวนการองค์กรชุมชน เชียงราย
เมษายน 2558

สารบัญ

ส่วนที่ 1	หลักคิดเกี่ยวกับการถอดองค์ความรู้เบื้องต้น	5
ส่วนที่ 2	สถานการณ์ภัยพิบัติแผ่นดินไหวจังหวัดเชียงราย	9
ส่วนที่ 3	องค์ความรู้จากพื้นที่รูปธรรม	13
	• บทบาทสภาองค์กรชุมชนในการจัดการภัยพิบัติ ตำบลแม่สรวย	13
	• การจัดตั้งศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลแม่สรวย	18
	• กระบวนการซ่อมสร้างบ้านในพื้นที่ภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า	26
	• ศูนย์บริหารจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า	31
ส่วนที่ 4	สังเคราะห์กระบวนการถอดบทเรียนและการจัดการภัยพิบัติ	43
ภาคผนวก		47
	• ขั้นตอนการถอดองค์ความรู้	47
	• องค์ประกอบของทีม	48
	• หัวใจของกระบวนการถอดบทเรียน	48
	• เทคนิคการตั้งคำถาม	49
	• สิ่งที่พึงระวัง	49
	• การออกแบบกระบวนการและแนวทางการปฏิบัติ	49
	• เครื่องมือในถอดองค์ความรู้	50
	➢ กรอบเนื้อหาในการเขียนองค์ความรู้	50
	➢ เครื่องมือในบันทึกและเก็บข้อมูล	51
	จากการจัดกระบวนการถอดองค์ความรู้	

ส่วนที่ 1

หลักคิดเกี่ยวกับการถอดองค์ความรู้เบื้องต้น

1. การถอดองค์ความรู้คืออะไร

องค์ความรู้ :

เกิดจากการลงมือปฏิบัติซ้ำแล้ว ซ้ำอีก มีการสังเกต การจดบันทึก การวิเคราะห์หาปัจจัยต่างๆ จนได้ข้อสรุปเป็นความรู้ใหม่ๆ ในเรื่องนั้นๆ ซึ่งเป็นความรู้ที่เข้าใจได้ ปฏิบัติได้ ขยายผลได้

องค์ความรู้ชุมชน :

เกิดจากการดำเนินชีวิต และการทำงานของชุมชน/ชาวบ้าน จนเกิดความเข้าใจ ความชำนาญ การรู้ลึก สามารถถ่ายทอด และนำไปใช้ต่อๆ กัน ในวิถีชีวิตประจำวันได้มีการปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ของแต่ละชุมชน

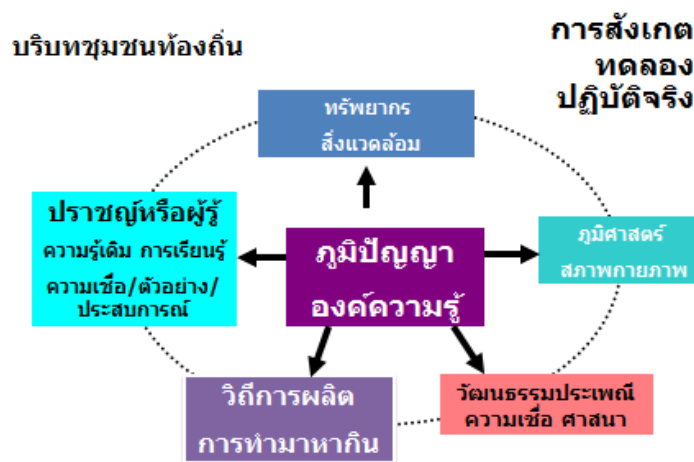
2. ความรู้อยู่ที่ไหน

ที่มาขององค์ความรู้

ความรู้มีอยู่ 2 ลักษณะ กล่าวคือ **หนึ่ง** เป็นความรู้ที่มาจากบริบทของชุมชน ที่ได้มาจาก ฐานทรัพยากร สิ่งแวดล้อม สภาพทางกายภาพเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อวิถีการผลิต การทำมาหากิน ประชาชนหรือผู้ซึ่งเป็นความรู้ดั้งเดิม ความเชื่อ ประสบการณ์และตัวอย่างของคนในพื้นที่ จนเกิดเป็นความรู้ที่เรียกว่า “องค์ความรู้จากภูมิปัญญา” ส่วนที่ **2** เป็นความรู้ที่มาจากการสังเกต ทดลอง และการปฏิบัติจริงของคนๆ นั้น

ฐานที่มั่งคั่งทำให้เกิดองค์ความรู้

3. วงจรของความรู้เพื่องานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

4. ความสำคัญของการถอดองค์ความรู้

ความสำคัญของการถอดองค์ความรู้ชุมชน

- มรดกของชุมชนที่ถ่ายทอดสู่ลูกหลาน
- เป็นต้นทุนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพัฒนากิจกรรมระดับได้
- ความรู้ที่มีสามารถนำมาแปรให้เป็นกิจกรรมที่สร้างงานสร้างอาชีพ สร้างรายได้
- สร้างการมีส่วนร่วม
- ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในชุมชน (ไหลเรียน-เรียนรู้)

หัวใจสำคัญของการถอดองค์ความรู้

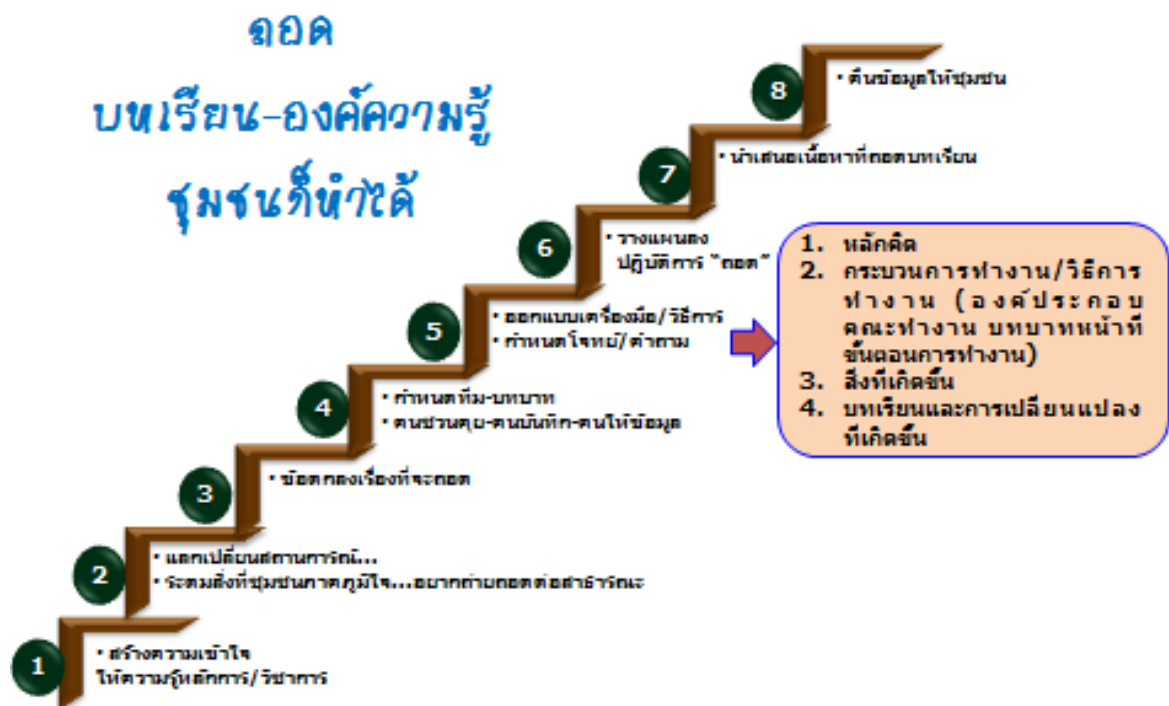

คนทำงานต้องได้ประโยชน์ (เกิดบทเรียนจากการทำงาน ทำงานง่ายขึ้น เร็วขึ้น คุณภาพดีขึ้น เกิดนวัตกรรม)

5. ขั้นตอนการถอดองค์ความรู้ ขั้นตอนและกระบวนการในการถอดองค์ความรู้มีอยู่ทั้งหมด 8 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสร้างความเข้าใจให้หลักการ แนวคิด เจตนารมณ์เกี่ยวกับการถอดองค์ความรู้เบื้องต้น
2. ทบทวนสถานการณ์ที่เกิดในชุมชน โดยแลกเปลี่ยนให้ได้หัวเรื่องที่ชุมชนภาคภูมิใจและอยากจะนำเสนอสิ่งนั้นต่อสาธารณะ

3. เลือกเรื่องที่จะถอดองค์ความรู้ โดยสร้างข้อตกลงว่าเรื่องไหนที่มีความสำคัญจำเป็นที่จะต้องถอดองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา
4. สร้างทีม และกำหนดบทบาทว่าใครควรจะทำหน้าที่อะไร เช่น
 - 1) คนที่จะมาสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดเวทีถอดองค์ความรู้
 - 2) คนที่จะช่วยประสาน เรื่องการจัดสถานที่ วันเวลา และผู้ที่ร่วมกันถอดบทเรียน
 - 3) คนชวนพูดชวนคุย เพื่อซักถามรายละเอียดกระบวนการขั้นตอนการทำงานองค์ความรู้นั้นๆ
 - 4) คนจดบันทึก และจับประเด็นเนื้อ ตามกรอบเนื้อที่กำหนด
 - 5) คนที่จะมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (ผู้รู้ ปราชญ์ ผู้เชี่ยวชาญ) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่จะถอด ซึ่งจำเป็นจะต้องเป็นคนที่มีมือทำงานในเรื่องนั้นจริงๆ
5. ออกแบบเครื่องมือ/วิธีการ กำหนดโจทย์/คำถาม (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก หน้าที่...)
6. วางแผนปฏิบัติการ “ถอดองค์ความรู้” (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก หน้าที่...)
7. นำเสนอเนื้อหาที่ถอดบทเรียน
8. คัดข้อมูลให้ชุมชน

ส่วนที่ 2

สถานการณ์ภัยพิบัติแผ่นดินไหวจังหวัดเชียงราย

จุดศูนย์กลางแผ่นดินไหว

จากกรณีแผ่นดินไหวที่จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2557 เวลา 18.08 น. พบจุดศูนย์กลางแผ่นดินไหวอยู่ที่บริเวณ ต.ทรายขาว อ.พาน จ.เชียงราย (19.685N, 99.687E) มีระดับความลึก 7 กิโลเมตร ขนาดแรงสั่นสะเทือนอยู่ที่ 6.3 ริกเตอร์ หลังจากนั้นศูนย์กลางแผ่นดินไหวได้กระจายไปยังบริเวณเขตอำเภอแม่สรวย อำเภอลาว อำเภอพาน และอำเภอเมืองเชียงราย ส่งผลให้พื้นที่รัศมี 25-112 กิโลเมตร ได้รับความเสียหายตามไปด้วยจนถึงปัจจุบันยังเกิดแผ่นดินไหวตามมาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 1,200 ครั้ง

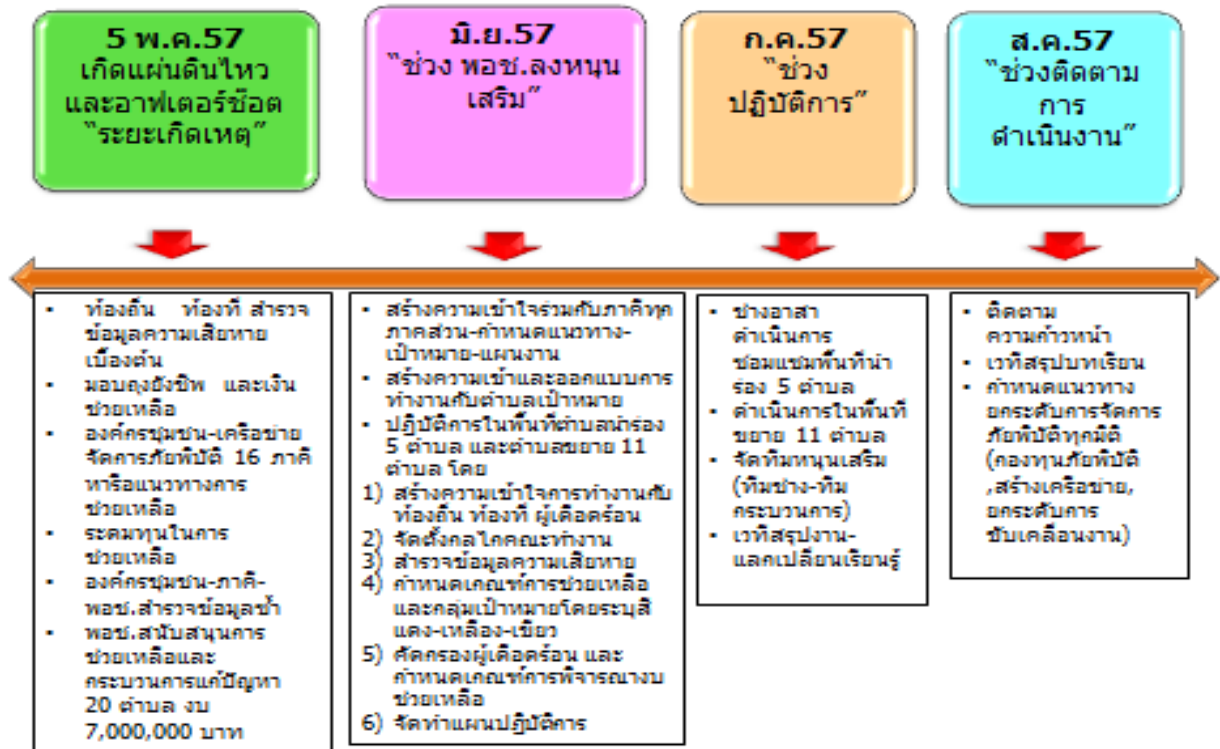

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากแผ่นดินไหวประกอบด้วย การพิบัติของอาคารที่ไม่ได้ออกแบบตามมาตรฐานการออกแบบเพื่อต้านทานแผ่นดินไหว การเกิดทรายเหลว การพิบัติของลาดดิน และถนน เป็นต้น โดยความเสียหายกับอาคารและสิ่งปลูกสร้างจะเกิดขึ้นได้มาก หากพื้นที่นั้นอยู่ในรัศมี 30 กิโลเมตรจากจุดศูนย์กลางแผ่นดินไหว

แผ่นดินไหวครั้งนี้เกิดในกลุ่มรอยเลื่อนที่มีพลัง เป็นรอยเลื่อนที่มีจุดกำเนิดแผ่นดินไหวลึก 7 กิโลเมตร จึงทำให้มีความรุนแรงสูง เป็นเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่มีจุดศูนย์กลางแผ่นดินไหวในประเทศไทยที่มีขนาดใหญ่

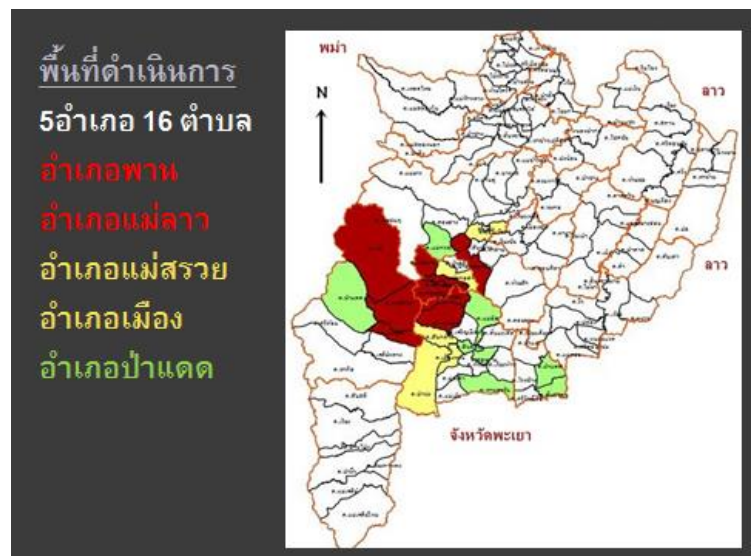
ที่สุดเท่าที่เคยวัดได้ในประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2526 ที่เกิดแผ่นดินไหวขนาด 5.9 ริกเตอร์ ที่ปลายอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์

ลำดับเหตุการณ์และกระบวนการช่วยเหลือ

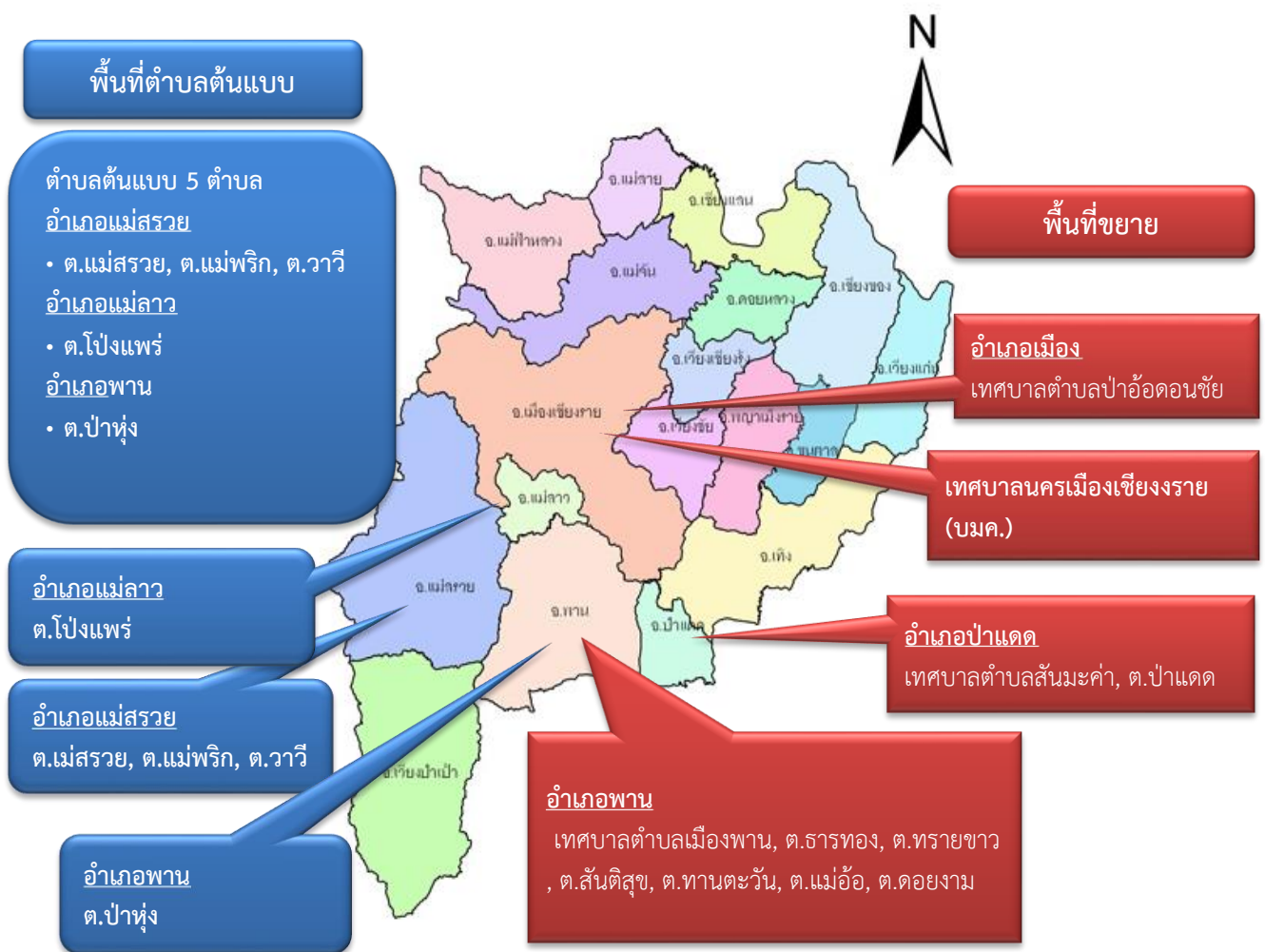

แนวทางการสนับสนุนการฟื้นฟูชุมชน

หลังจากเกิดแผ่นดินไหวเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย และองค์กรเครือข่ายอีก 16 องค์กร¹ ได้ร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์ประสานความช่วยเหลือ ในนาม “เครือข่ายการจัดการภัยพิบัติภาคประชาชน จังหวัดเชียงราย” และได้ประสานความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สำนักงานภาคเหนือตอนบน เพื่อดำเนินการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้กับ

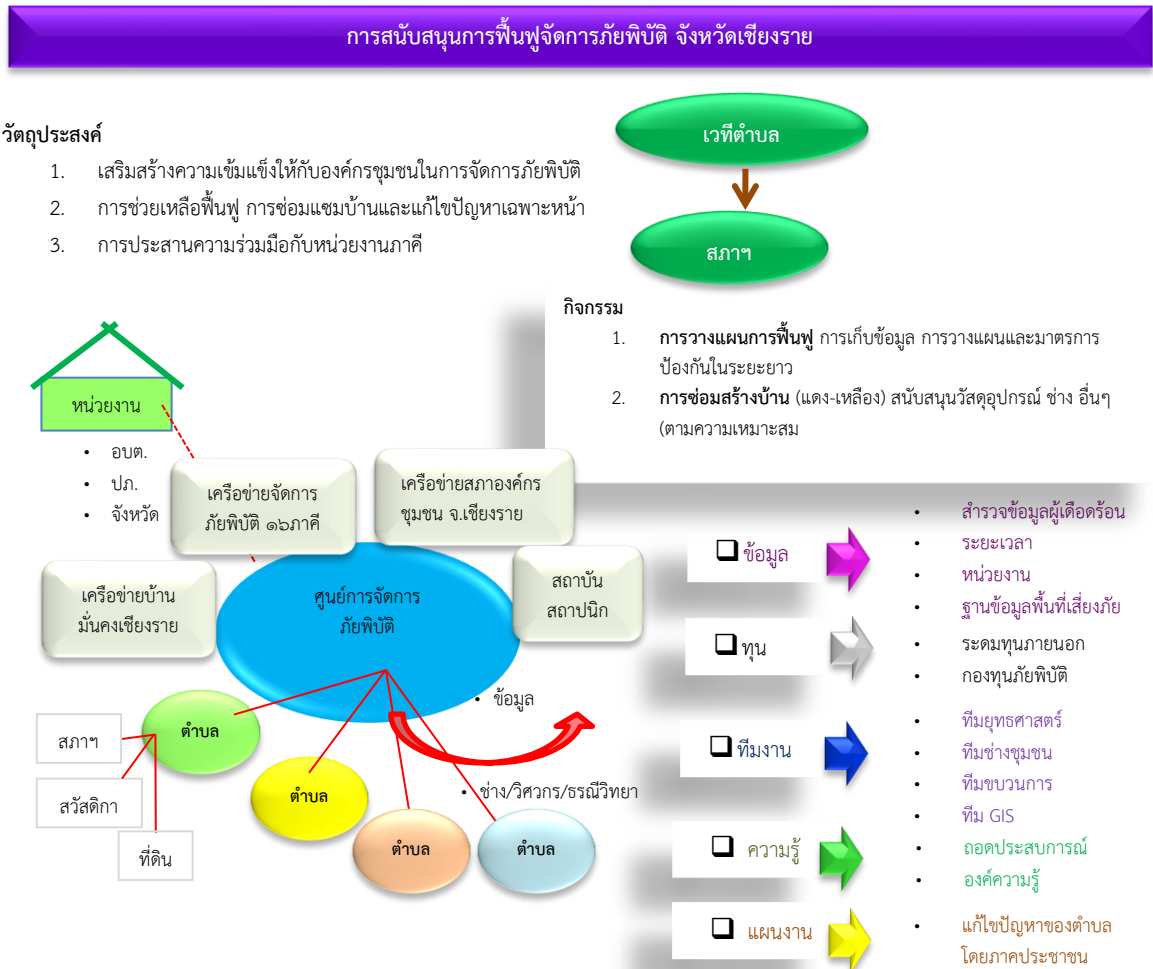
¹ มูลนิธิกระจกเงา มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา มูลนิธิพัฒนาประชาชนบนพื้นที่สูง มูลนิธิกระจกเงา กลุ่มคนเผ่าคนแก่ เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อลูกหญิงและชุมชนสมาคมอาข่า สมาคมศิษย์เก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์เพื่อน้องหญิง กลุ่มรักษ์เชียงของ บ้าน Scool Eapat Addra เครือข่ายผู้ติดเชื้อ จ.เชียงราย เครือข่ายลุ่มน้ำ ภาคเหนือ

ทั้งนี้เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงรายร่วมกับคณะประสานงานภาคเหนือตอนบน ได้กำหนดพื้นที่เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จำนวน 15 พื้นที่ โดยเริ่มดำเนินการในพื้นที่นำร่อง จำนวน 5 พื้นที่ คือ ต.แม่สรวย ต.แม่พริก ต.วาวี อ.แม่สรวย ต.โป่งแพร่ อ.แม่ลาว และต.ป่าหุ้ง อ.พาน จากนั้นได้มีการขยายผลไปยังตำบลอื่นๆ รวมพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันฯ มีจำนวนทั้งสิ้น 16 พื้นที่ (ดังภาพ)

ขั้นตอนการดำเนินงาน เริ่มจากการสร้างความเข้าใจ พัฒนาเกณฑ์การช่วยเหลือของตำบลร่วมกัน สํารวจข้อมูลและประมวผลเพื่อประเมินราคาในการซ่อมแซมบ้าน พร้อมทั้งร่วมกันยกร่างแนวทางการ สนับสนุน แบ่งเป็นหมวดสนับสนุนฟื้นฟูและวางแผนการจัดการและเฝ้าระวังภัยพิบัติ และการจัดตั้งกองทุนเพื่อ การซ่อมแซมและสร้างบ้านในพื้นที่

ส่วนที่ 3

องค์ความรู้การจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหว ตำบลแม่สรวย อ.แม่สรวย และตำบลสันมะค่า อ.ป่าแดด จ.เชียงราย

บทบาทสภาองค์กรชุมชนในการจัดการภัยพิบัติ ตำบลแม่สรวย

ความเป็น/สถานการณ์ปัญหา

เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2557 เวลา 18.05 น. ได้เกิดเหตุการณ์ แผ่นดินไหวขึ้นภายในพื้นที่ ของอำเภอพาน แต่ได้เกิดความเสียหายขึ้นเป็นจำนวนมากรวมถึงในพื้นที่อำเภอใกล้เคียงส่งผล ทำให้เกิดความเสียหายในชุมชน ทั้ง 17 หมู่บ้านนายชุม กีกอง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 ตำบลแม่สรวยเล่าว่า จากเหตุการณ์ดังกล่าว ภาคราชการ ได้มีการสำรวจข้อมูลความเสียหายและให้ความช่วยเหลือผู้เดือดร้อนได้อย่างล่าช้า เนื่องจากติดระเบียบขั้นตอนของทางราชการ ทำให้สภาองค์กรชุมชน ตำบลแม่สรวยมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบล หลังเกิดเหตุแผ่นดินไหว พบว่า ชาวบ้านเกิดความตื่นตระหนก ตกใจวิตกกังวล หลายคนกินไม่ได้นอนไม่หลับ โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ที่ไม่มั่นใจในความปลอดภัย ในพื้นที่หมู่บ้านและ ตำบล เพราะมีเพื่อนแม่สรวยตั้งอยู่ในชุมชน ชาวบ้านในตำบลจึงหวาดระแวง ว่าเพื่อนจะแตกเมื่อไหร่ เนื่องจากยังมีสถานการณ์แผ่นดินไหว อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้การสำรวจข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ พบว่ามีเจ้าหน้าที่ เทศบาลตำบลเวียงสรวย เจ้าหน้าที่อำเภอแม่สรวย สำนักงานโยธาและผังเมือง

และ เข้ามาสำรวจข้อมูลความเสียหาย ทำให้มีการจัดเก็บข้อมูลที่ซ้ำซ้อน ของหน่วยงานด้วยกันเองแต่ชาวบ้าน ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือชาวบ้านจึงไม่อยากให้ข้อมูลซ้ำอีกประกอบกับการช่วยเหลือเบื้องต้น ที่เป็นถุงยังชีพที่เป็นอาหารแห้งจึงไม่สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านเนื่องจากสถานการณ์แผ่นดินไหว ชาวบ้านได้รับผลกระทบ คือเรื่องที่อยู่อาศัย และการเยียวยาสภาพจิตใจ ประกอบกับ การช่วยเหลือของภาครัฐที่เป็นตัวเงิน และ วัสดุก่อสร้าง ก็พบว่าชาวบ้านขาดความรู้ในการซ่อมสร้างบ้านเรือนที่เสียหาย ให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และยังมีอาการหวาดผวายุ่งตลอดเวลา

หลักคิด วิธีคิด ความเป็นมา

สภาองค์กรชุมชน ตำบลแม่สรวย จึงได้ประสาน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามาให้ความช่วยเหลือเพราะเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ร่วมกัน และได้ประสานงานกับทางเทศบาลตำบลเวียงสรวย เทศบาลตำบลแม่สรวย และ อำเภอแม่สรวย รวมถึงเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) หนุนเสริมองค์ความรู้ทางด้านเทคนิคด้านวิศวกรรม ให้กับสภาองค์กรชุมชน ตำบลแม่สรวย เนื่องจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นเป็นเหตุการณ์ที่ครั้งใหญ่ในจังหวัด

เชียงราย นายอนุชิต อินแปง เจ้าหน้าที่วิศวกรโยธา เทศบาลเวียงสรวย ให้ข้อมูลว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการรับมือกับแผ่นดินไหว และความรู้ในการซ่อมแซมบ้านเรือน เพราะช่วงที่อยู่ในชุมชนยังขาดองค์ความรู้ที่เป็นมาตรฐานทางด้านเทคนิควิศวกรรม ในการซ่อมสร้าง บ้านเรือนที่ถูกวิธี ถึงแม้จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐฯ แล้วก็ตาม

นายวิเชียร รุ่งเรืองไพสิฐ เลขาธิการสภาองค์กรชุมชน ตำบลแม่สรวย ได้เพิ่มเติมข้อมูลว่า ตำบลแม่สรวยได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ตำบลแม่สรวย เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2556 โดยมีนาย นายบุญยัง จันทร์สวายเป็นประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลแม่สรวย เมื่อเกิดเหตุการณ์ แผ่นดินไหว ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนจึงเป็นหน้าที่ ของสภาองค์กรชุมชน ตำบลแม่สรวยต้องลุกขึ้นมาจัดการภัยพิบัติโดยชุมชน เพราะเป็นองค์กรภาคประชาชน และมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ที่มีการรวมตัวกันเป็นสภาองค์กรชุมชนอยู่ก่อนแล้ว ทำให้ เกิดการดำเนินงานแก้ไขปัญหาภัยพิบัติได้อย่างรวดเร็วโดยใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางของตำบลในการเชื่อมประสานงานทุกภาคส่วน เข้ามาช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยที่เดือดร้อนในพื้นที่ตำบลแม่สรวย

นอกจากนี้สภาองค์กรชุมชนยังได้จัดทีมเยาวชน คนรุ่นใหม่ เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนงานด้านข้อมูลโดยการ ประสานงาน ผช.สุรเชษฐ์ พรหมเจริญ และ ผช.พรทิพย์ เชียงข่อม เข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนฯ และได้เริ่มมีบทบาทสำคัญในการ สร้างความเข้าใจ และปรึกษาหารือวางแผนงานการดำเนินงาน การวางแผนจัดการภัยพิบัติ โดยชุมชน ซึ่งใช้สภาองค์กรชุมชน ตำบลแม่สรวย เป็นองค์กรหลัก ประสานงานทำให้เกิดเวทีในการพูดจากันในระดับตำบลโดยมี ห้องที่ ห้องถิ่น อำเภอ หน่วยงานราชการ กรมชลประทาน เครือข่ายผู้นำแม่สรวย และ สื่อมวลชน ฯลฯ

กระบวนการและขั้นตอนทำงาน

สภาองค์กรชุมชนตำบลมีองค์ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากหมู่บ้าน 17 หมู่บ้านๆ ละ 4 คน จำนวน 54 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน มีกลุ่มเครือข่ายต่างๆ จำนวน 14 กลุ่ม สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวย เป็นจุดศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างองค์กรต่างๆ ที่เป็นภาคีเครือข่าย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น – ท้องถิ่น ในเรื่องของการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและผู้ประสบปัญหา ระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประสบภัยจากธรรมชาติและที่สาธารณะประโยชน์

สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวย ได้แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานในด้านต่างๆ เช่น คณะทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวย คณะทำงานในส่วนที่ดินและคณะกรรมการในส่วนของการจัดการภัยพิบัติ เป็นต้น

นาย วิเชียร รุ่งเรืองไพสิฐ เลขาธิการสภาองค์กรชุมชน ตำบลแม่สรวย เล่าว่ามีการปรึกษาหารือกัน ในตำบลและการประสานงานร่วมกับเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย ที่เข้าร่วม ขบวนการเครือข่ายการจัดการภัยพิบัติ จังหวัดเชียงราย ได้ประสานให้เข้าร่วมเวทีเสวนาปัญหาผลกระทบจากแผ่นดินไหว ผ่านสื่อ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ที่ โรงเรียนบ้านท่าฮ่อ ตำบลทรายขาว อำเภอพาน จังหวัดเชียงรายโดยมีสภาองค์กรชุมชน ตำบลแม่สรวย โดยมีนายวิเชียร รุ่งเรืองไพสิฐ เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวย นายอภิสิทธิ์ พรสวรรค์กุล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน โป่งป่าแฉ่ม หมู่ที่ 16 ตัวแทนท้องที่ โยมี นายการุณ พรหมสินชัย และนาย กระมล อุปรัตน์ตัวแทนท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมเมื่อวันที่ 11 พค 2557

ต่อมาได้ประสาน ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ลงพื้นที่ สำนวความเสียหายเนื่องจากหน่วยงานสื่อมวลชนต่าง ๆ มองว่า ตำบลแม่สรวยมีความเสียหายไม่มากนัก จึงไม่ให้ความสนใจซึ่งสื่อมวลชนส่วนใหญ่ลงพื้นที่ อำเภอแม่ลาวและอำเภอพานมากกว่า

ในขณะเดียวกัน ได้มีการร่วมประชุมเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน จังหวัดเชียงราย และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เพื่อหารือแนวทางการช่วยเหลือ ผู้เดือดร้อนจากเหตุการณ์แผ่นดินไหว ภายใต้เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย จึงมีการจัดกระบวนการสร้างความเข้าใจ กำหนดหลักเกณฑ์การช่วยเหลือ ภายใต้งบประมาณที่จำกัด กำหนดบทบาทคณะทำงานของสภาองค์กรชุมชน ร่วมกับท้องที่ท้องถิ่น และกำหนดแผนปฏิบัติการ เริ่มจากการลงสำรวจเก็บข้อมูลผู้เดือดร้อนพร้อมรูปถ่ายความเสียหาย ที่เป็นทรัพย์สิน ตัวอาคาร บริเวณบ้าน โดยนำมาวิเคราะห์ จัดลำดับความเสียหาย จากมากไปหาน้อย โดยอาศัยรูป

ถ่ายอย่างน้อย 3 รูปต่อหลังคาเรือน รวมถึงข้อมูลความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนอื่นๆ เป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจ เพื่อประชาคมรับรอง พร้อม สรุปข้อมูลจัดทำโครงการเสนอต่อ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

การจัดการในพื้นที่ได้มีการจัดหาที่พักที่อาศัยชั่วคราวในกรณีที่บ้านไม่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยเช่น บ้านห้วยसानพัฒนา หมู่ที่ 6 ได้อพยพ ชาวบ้านมาอาศัยอยู่ในอาคารของโรงเรียน จำนวน สองครอบครัว เป็นการชั่วคราวพร้อมกับประสาน สถาปนิก วิศวกร มาให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินความเสียหายเบื้องต้น

ต่อมาได้มีการปรึกษาหารือ ในการจัดตั้ง “เครือข่ายการจัดการภัยพิบัติตำบลแม่สรวย” ขึ้น โดยมี องค์ประกอบคณะทำงานมาจากภาคส่วนต่างๆ จำนวน 213 คน ดังนี้

- สมาชิกสภาองค์กรชุมชน จำนวนทั้งหมด 68 คน
- สมาชิกสภาเทศบาลเวียงสรวย จำนวน 8 คน
- ปลัดเทศบาลตำบลเวียงสรวย 1 คน
- กำนัน - ผู้ใหญ่บ้าน 17 คน
- ช่างอาสาประจำหมู่บ้าน 34 คน
- ผู้เดือดร้อน 85 คน

เมื่อได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวยจึงจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกับ ท้องที่ ท้องถิ่น ในการจัดสรรงบประมาณ ในงวดที่ 1 ทั้ง 17 หมู่บ้านฯ ละ 5,000 บาท เพื่อใช้ในการจัดซื้อวัสดุในการซ่อมสร้าง โดยให้อำนาจการบริหารจัดการ อยู่ที่ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวยประจำหมู่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านนั้นๆ เป็นผู้จัดซื้อวัสดุ ทั้งนี้ หากหมู่บ้านนั้นมีความเสียหายมากก็สามารถซ่อมแซม ได้จำนวนน้อยหลัง แต่ถ้ามีความเสียหายน้อยก็จะสามารถซ่อมแซมได้จำนวนมาก รวมทั้งหมด เป็นจำนวน 33 หลัง และรอบที่ 2 จำนวน 29 หลัง และนำมาเป็นกองทุนภัยพิบัติจำนวน 100,000 บาท

การซ่อมแซมบ้านเรือนมีแต่วัสดุ สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวย ได้ปรึกษาร่วมปรึกษาหารือกันและประชาสัมพันธ์รับสมัครช่างอาสาชุมชนประจำหมู่บ้านฯ ละ 2 คน เป็นหลัก และหากสมาชิกในหมู่บ้านที่พร้อมจะมาช่วยเหลือกันก็สามารถเข้าร่วมได้ โดยช่างอาสาจะไม่มีค่าตอบแทนใดๆ แต่จะได้เรียนรู้ร่วมกันกับทีมสถาปนิก วิศวกรในการซ่อมแซมบ้านเรือนที่เสียหายอย่างถูกวิธี การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นเจ้าของบ้านก็จะเลี้ยงข้าวผู้ที่มาช่วยเหลือ และกลุ่มแม่บ้านก็จะสนับสนุนการทำอาหารเลี้ยงช่างอาสาด้วย

การดำเนินงานกองทุนภัยพิบัติกองทุนภัยพิบัติตำบลแม่สรวย สภาองค์กรชุมชนได้ประสานงานผ่าน กำนันผู้ใหญ่บ้านในการสร้างความเข้าใจในการสมทบร่วมจากสมาชิกทุกหมู่บ้าน เพื่อเป็นเจ้าของร่วมกัน ให้

กองทุนเพิ่มมากขึ้น เป็นร่วมสมทบบริจาคเงินเข้ากองทุนภัยพิบัติตำบลเมื่อมีการกรณีเสียชีวิตของคนในแต่ละหมู่บ้านทั้งนี้ได้มีการประชุมสรุปบทเรียน และความคืบหน้าการดำเนินงานร่วมกันไปแล้วจำนวน 1 ครั้ง

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

จากการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวย ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้เกิดคณะทำงานด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติที่เกิดขึ้นและได้ดำเนินงานแล้วลุล่วงไปด้วยดี เกิดช่างอาสา ได้ประสานความร่วมมือระหว่างท้องที่ ท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรณรงค์รวมความรู้ความเข้าใจในการซ่อมสร้างบ้านที่เกิดจากความเสียหายในภัยพิบัติที่ผ่านมาซึ่งทำให้ช่างอาสา และ สล่าชุมชนมีความชำนาญในการซ่อมสร้างเพื่อเป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้ในงานอาสา และมีความพร้อมในการรับมือกับการจัดการภัยพิบัติ หากเกิดภัยพิบัติในครั้งต่อไป

ชาวบ้านมีความมั่นใจในที่อยู่อาศัยมากขึ้นเนื่องจากช่างชุมชน และ สล่าอาสาได้ซ่อมสร้างบ้านของผู้เดือนร้อนที่ถูกต้องตามหลักมาตรฐานในด้านวิศวกรรม และสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวยเข้าถึงชุมชนได้เป็นอย่างดีและเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงประชาชน เข้าถึงข้อมูลในด้านต่างๆ เป็นการสร้างความมั่นใจว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวย มีศักยภาพในการจัดการข้อมูลเชิงลึกรวมถึงการให้ความช่วยเหลือพี่น้องประชาชนเมื่อเกิดภัยได้ทันเวลาที่และทั่วถึงซึ่งทันต่อเหตุการณ์เข้าถึงประชาชนได้ง่ายกว่าระเบียบของราชการที่มีอยู่

กระบวนการการทำงานที่ผ่านมาทำให้ คณะทำงานสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวย ได้สามารถบริหารกิจการสภาองค์กรชุมชน และใช้้องค์กรสภาองค์กรชุมชนตำบลขับเคลื่อนงานในการแก้ไขปัญหาของชุมชนไปพร้อมๆ กับการพัฒนาแนวคิด ศักยภาพของคณะทำงานไปพร้อมกัน

บทเรียนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ความรู้สึกของคณะทำงาน แรกๆ หนักใจในการทำงาน เพราะว่าเกรงว่างบประมาณที่ใช้ดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือให้กับผู้เดือดร้อน จะไม่นำไปซ่อมสร้างบ้านเรือน เพราะอาจนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวันไม่นำมาซ่อมบ้านจริง เห็นความสมัคสมานสามัคคี โดยเฉพาะ สภาองค์กรชุมชนตำบล สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนได้ทันเวลาที่หลังจากการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล ทำให้มีคณะทำงาน มีความร่วมมือ มีความสามัคคี และเป็นเวทีกลางเชื่อมโยงให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหาหาร่วมกัน สามารถคลี่คลายปัญหาของผู้เดือดร้อนได้ทันต่อเหตุการณ์

เทศบาลตำบลเวียงสรวย ได้เห็นประโยชน์จากสภาองค์กรชุมชนตำบลเทศบาลเวียงสรวย คือการที่ชาวบ้านได้ช่วยกันทำงานอย่างมีส่วนร่วม มีกระบวนการทำงานขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบ ได้เห็นชาวบ้านได้นำเงินจากการช่วยเหลือนำไปซ่อมสร้างบ้านจริง

การวางแผนและการจัดการในการรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐอาจจะที่ไม่ทั่วถึง เมื่อเปรียบเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น คานบ้านร้าว เสาค้ำ แต่ได้รับความช่วยเหลือเป็นปูน หนึ่งกระสอบ ทำให้ชาวบ้านไม่มีความสามารถในการซ่อมแซม และไม่มีความรู้ตามหลักวิศวกรรมได้หลังจากสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวยได้จัดการกระบวนการต่างๆ แบบมีส่วนร่วม ทำให้ผู้เดือดร้อน รู้สึกสบายใจ โล่งอก เพราะ บ้านเรือนที่เสียหาย บ้านที่ยากจนด้อยโอกาส ยากไร้ สามารถได้รับความช่วยเหลือและซ่อมบ้านจนสำเร็จ ลุล่วงไปได้ดี ชาวบ้านดีใจว่ามี “ช่างสล่าอาสาชุมชน” ช่วยโดยไม่มีค่าแรงหรือค่าตอบแทนใดใด รวมถึง

ช่างอาสาที่ มาจากเครือข่ายที่ดินภาคเหนือ (คทช) ส่งมาช่วยแนะนำในการซ่อมสร้างบ้าน และยังเกิดช่างอาสาประจำหมู่บ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานโดยการรวมกลุ่มช่างอาสาและทำการจัดเป็นทำเนียบช่างอาสา ระดับตำบลอีกด้วย สภาองค์กรชุมชนมีกระบวนการทำงานดี แต่เห็นสมควรสร้างทีมงาน หรือ คณะทำงานของ ศูนย์การจัดการภัยพิบัติ โดยใช้คณะทำงานในสภาองค์กรชุมชนเป็นหลัก ท้องที่ ท้องถิ่น เข้ามาสนับสนุนเพื่อเพิ่ม คณะทำงานให้มากขึ้นทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพประสิทธิผลในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น

แผน/สิ่งที่จะทำหรืออยากจะทำในอนาคต

- 1) สิ่งที่ต้องเพิ่มเติมให้เกิดความร่วมมือในการทำงานครั้งต่อไปให้ง่ายต่อการดำเนินงาน ให้มีประสิทธิภาพ และต่อเนื่องมากยิ่งขึ้นได้กำหนดให้มีการนัดหารือ สรุปผลการดำเนินงาน ทุกๆ 2 เดือน
- 2) ประสานงานกับเทศบาลตำบลเวียงสรวยให้มีการศึกษาระเบียบวาระหรือข้อบัญญัติ เพื่อนำให้มีการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลเวียงสรวย หรือจัดสรรงบประมาณสมทบกองทุนภัยพิบัติตำบลแม่สรวยเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนให้มีประสิทธิภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น
- 3) เพิ่มบุคลากร ให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยสรรหาจากคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวยที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือต่างๆ สนับสนุนการทำงานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อบริหารจัดการศูนย์ภัยพิบัติตำบลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารข้อมูลในช่วยเหลือผู้เดือดร้อนได้ทันทั่วถึง

การจัดตั้งศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลแม่สรวย

ความเป็น/สถานการณ์ที่เกิดขึ้น

เหตุการณ์ที่ทำให้ต้องมีการจัดตั้งศูนย์ภัยพิบัติเริ่มเมื่อไหร่ อย่างไร?

นายกระมล อุปะรัตน์เล่าว่า “เมื่อวันที่ 5 พ.ค. 2557 เกิดเหตุแผ่นดินไหว 6.3 ริกเตอร์ สร้างความเสียหายให้กับบ้านเรือนราษฎร สถานที่ราชการ วัดวาอาราม โรงเรียน จำนวน 630 ครวเรือน เกิดความวุ่นวายและสับสน ในระดับชุมชน ท้องที่ ท้องถิ่น เช่น การเก็บข้อมูลของท้องที่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ส่งให้อาเภอแบบหนึ่ง และสมาชิกสภาเทศบาล ผู้บริหารเทศบาลก็มีการเก็บข้อมูลอีกแบบหนึ่งที่ไม่ตรงกัน สร้างปัญหาการประมาณการความเสียหายของช่าง จนในที่สุดอำเภอแม่สรวยได้ออกแบบสำรวจ เป็นแบบมาตรฐานเดียวกัน ทำให้อุบัติการณ์ความล่าช้าในการส่งข้อมูลถึงจังหวัดทำให้คนในตำบลได้รับการช่วยเหลือที่ล่าช้ามาก อีกอย่างหนึ่งคือ การช่วยเหลือจากภายนอก ของบริจาค เช่น ปูนซีเมนต์ ถุงยังชีพ เงินบริจาค ของใจในครัวเรือน การจัดสรรแบ่งปัน บั้วถึง คนที่มาได้ก่อน คนที่มาทีหลังไม่ได้ บางหมู่บ้านได้ก่อน บางหมู่บ้านไม่ได้”

นายพิภพ จอมเจดีย์ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 เล่าว่า “บางครั้งคนที่มิได้รับคุ้มครองก็มาแย่งเอาให้กับเพื่อน บางครั้งความเสียหายเล็กน้อย แต่กลับได้ของรับบริจาคมาก จึงเกิดคำถามว่าเอาอะไรมาวัด”

ศูนย์จัดการภัยพิบัติจัดตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 29 พ.ค. 56 เกิดคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้นำท้องที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และท้องถิ่น ผู้บริหารเทศบาลและสมาชิกสภาเทศบาล ทุกหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้มีจิตอาสาในชุมชนเกิดทุนหมุนเวียน กองทุนภัยพิบัติ

เพราะอะไรถึงมาทำเรื่องนี้ ?

นายสมพงศ์ เจาะเส้น เล่าว่า “ตามวัตถุประสงค์ในการจัดศูนย์นี้เราไม่ได้ตั้งขึ้นมาเฉพาะกิจ แต่เป็นศูนย์ที่ช่วยเหลือทุกเรื่องที่เกิดความเดือดร้อนของชุมชนของที่นี่ ตอนนั้นผมอยู่ในฐานะผู้บริหารท้องถิ่นอยู่ในส่วนของราชการ พอมันเกิดภัยที่มันใหญ่หลวงมากส่วนราชการก็สะเปะสะปะเลย ทำงานไม่ได้ความเดือดร้อนก็ปะดังปะเดเข้ามาไม่สามารถจับต้นหัวชนปลายได้ คือเราอยู่ในฐานะท้องถิ่นที่ต้องให้ความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที คือมันเกินกำลัง แต่ว่าประสานหน่วยงานไหน ทุกคนก็โดนกันหมด ฉะนั้นถ้ามีศูนย์ที่เป็นพื้นฐานโดยตรงของผู้ที่เดือดร้อน เราก็สามารถที่จะเข้ามาได้โดยตรง อาจจะไม่มากเท่าไร แต่ก็จัดลำดับของมันได้ จากหนึ่งเป็นสอง จากสองเป็นสาม จากสามเป็นสี่ เราพอจะมองเห็นว่าเราจะไปทิศทางไหนได้ สิ่งที่สำคัญคือ พอเจอปัญหาผู้เดือดร้อนก็ไม่ต้องวิ่งไปที่ส่วนราชการ เพราะบางทีก็เจอวันหยุดบ้าง เจอข้าราชการไม่อยู่ เจ้าหน้าที่ไม่อยู่ปุ๊บ ขั้นตอนข้าคุณก็พุ่งมาที่ศูนย์ได้ ต่อไปศูนย์ก็จะเป็นผู้รับเรื่องของคุณตรงไปเป็นส่วนราชการ เพราะศูนย์ก็จะรู้ได้ว่าเดือดร้อนเรื่องนี้จะต้องไปหาใคร จุดไหนอย่างไร เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว”

นายฉลอง มหาวุฒิ อดีต ส.จ. เล่าว่า “ศูนย์นี้จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรม การจัดทำข้อมูลที่ผิดพลาด การจัดการของบริจาคที่ไม่ทั่วถึง การไม่เข้าถึงสื่อด้วย การประมาณการไม่เป็นจริง การไม่มีแผนงานแก้ไขปัญหา เพราะก่อนหน้านี้ต่างคนต่างทำ แต่ละหมู่บ้านก็ดูแลหมู่บ้านของตนเอง”

นายชุม กีกองดำตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6 เล่าว่า “เปรียบเทียบพื้นที่เสียหายตำบลระหว่างตำบลแม่สรวยกับตำบลอื่น ไม่เหมือนกัน ช่างช่างนอกมาสำรวจแล้วรายชื่อให้เทศบาล ผลคือได้ฮับสูงสุดไม่เกิน 2 พันต่ำสุด150บาทแล้วก็มาบังคับให้ไปเอาที่อำเภอถ้าไม่มาเอาก็จะเอาคืน รู้สึกไม่เป็นธรรม ไม่คุ้มค่าน้ำมนรดชาวบ้านไปเอา การจัดตั้งศูนย์เกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน ให้ผู้ที่เดือดร้อนได้รับความช่วยเหลือโดยตรง”

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่าศูนย์แก้ไขปัญหากล้วยพิบัติของตำบลแม่สรวยจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นที่รวบรวมข้อมูลของคนที่ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวของตำบลเวียงสรวยให้มาอยู่ที่เดียวกัน เป็นการจัดการปัญหาโดยคนภายในชุมชนเองอย่างเป็นระบบ ปลุกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้มีจิตอาสา โดยใช้หลักของความเป็นธรรมทั่วถึง เท่าเทียม และทันต่อเหตุการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

กระบวนการ/ขั้นตอนในการทำงาน

ศูนย์การจัดการภัยพิบัติขึ้นมาจากสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นแกนในการประสาน เพื่อการจัดการภัยพิบัติดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ เช่น การจัดการทำข้อมูลที่ต้องการ การจัดการข้อมูล การจัดการของบริจาค การจัดตั้ง ช่างสล่าอาสา การระดมการแก้ไขปัญหากล้วยพิบัติกันภัยต่างๆ รวมถึงการเตรียมการ ในเหตุภัยพิบัติอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาจากหลังอีก นอกเหนือจากเหตุแผ่นดินไหว และมีการจัดตั้งกองทุนภัยพิบัติ และการจัดหากองทุนสนับสนุนต่างๆจากภาคีอื่นๆ ภายนอกเข้ามาช่วยเหลือราษฎรที่เดือดร้อนอีกด้วย ทั้งนี้ก็นำความช่วยเหลือต่างๆมายังภายในตำบลแม่สรวยอีกด้วย รวมถึงการประสานหน่วยงาน ภาคี ภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และภาคประชาชนยังมีส่วนร่วมในการระดมเงินกองทุนภัยพิบัติ นี้อีกด้วย

การทำงานของศูนย์แบ่งออกเป็น 2 ระดับ โดยมีคณะทำงานตำบล กับคณะทำงานหมู่บ้าน คณะทำงานระดับตำบลนี้แบ่งการทำงานออกเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ 1) คณะผู้ประสาน 2) คณะจัดหาวัสดุอุปกรณ์ 3) คณะช่างอาสา ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านก่อสร้าง“สล่า” ผู้มีจิตอาสาทั่วไป 17 หมู่บ้าน

กระบวนการทำงาน มีดังนี้

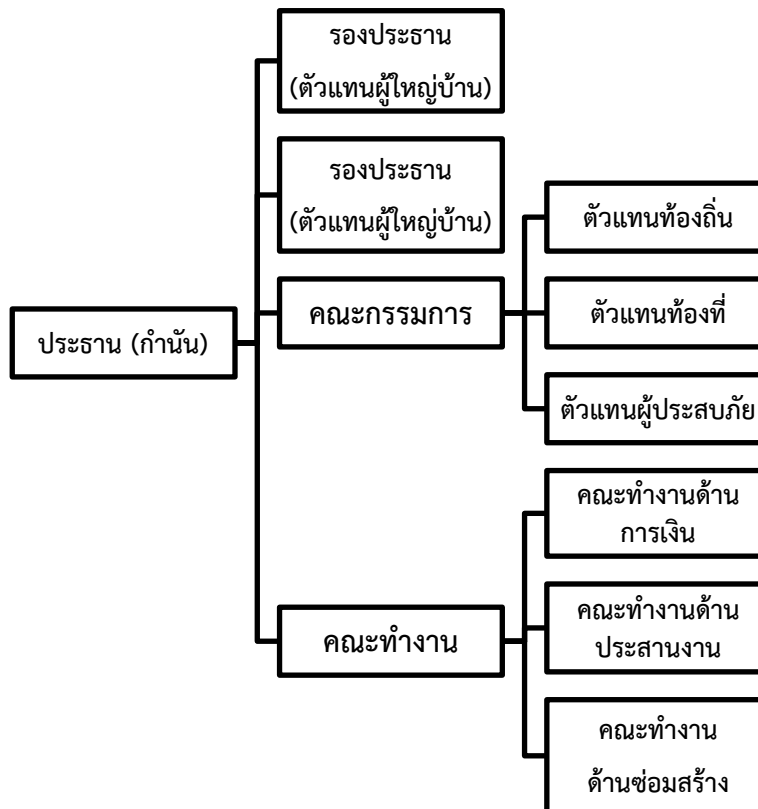
1. **จัดทำข้อมูลผู้ประสบภัยในตำบลแม่สรวย** โดยศูนย์เข้าไปเชื่อมกับสภาองค์กรชุมชน ประสานให้ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านให้จัดเก็บข้อมูลผู้เสียหายในพื้นที่ของตนเอง จากนั้นนำข้อมูลมารวบรวมเพื่อส่งข้อมูลผู้เสียหายให้กับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ให้ดำเนินแก้ไขปัญหาในการซ่อมสร้าง

2. **จัดตั้งกองทุนหมุนเวียน** โดยได้รับงบประมาณจากคนในชุมชน องค์กรการเงินในชุมชน เช่น กองทุนสนับสนุนทางฅาปนกิจ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนเงินล้าน และกลุ่มออมทรัพย์เป็นต้น เอกชนและ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนแบ่งเป็น งบซ่อมสร้าง 60% ที่เหลืออีก 40% เป็นกองทุนหมุนเวียน โดยแบ่งการช่วยเหลือออกเป็น 2 ประเภท คือ กองทุนยืมให้เปล่า แก่ได้แก่ ผู้ด้อยโอกาส คนชราไม่มีผู้ดูแล ยากจนและ กู้ยืมโดยไม่มีดอกเบี้ย โดยคืนเงินต้นภายใน 6 เดือน

3. **รับเรื่องการให้ความช่วยเหลือ** โดยคณะทำงานระดับตำบลจะพิจารณาการให้ความช่วยเหลือตามกฎเกณฑ์ของกองทุน

คณะกรรมการศูนย์ประสานงานภัยพิบัติระดับตำบล ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่สรวย สารวัตรตำบล แพทย์ประจำตำบล ตัวแทนผู้ประสบภัย จำนวน 82 คน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาและซ่อมแซม ซ่อมสร้าง ระดมทุนประสานงานหน่วยงานราชการเอกชน ชุมชนท้องถิ่น

มีการแบ่งงานออกเป็นคณะกรรมการด้านต่างๆ คือ คณะกรรมการด้านการจัดซื้อวัสดุ คณะผู้ประสานงานมีหน้าที่ในการประสานงานด้านงบประมาณและหน่วยงานภายนอก และคณะกรรมการซ่อมสร้างบ้าน จัดตั้งช่างอาสาชุมชนโดยการนำของผู้ใหญ่บ้าน เกิดช่างอาสาประจำหมู่บ้าน ตำบล และประสานกับช่างอาสาในภูมิภาคต่างๆ เข้ามาช่วย(ตั้งแผนภูมิ)

สิ่งเกิดขึ้นจากการจัดตั้งศูนย์

ทำแล้วผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร?

1. ศูนย์เป็นที่รับเรื่องราวความเดือดร้อนของชาวบ้าน เพื่อนำไปประสานต่อกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้
2. มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและความชัดเจนของข้อมูลราษฎรได้รับความช่วยเหลือตามข้อมูลที่เป็นจริง เช่น เสียหายมากและได้รับความเสียหายน้อยได้รับตามข้อเท็จจริง
3. เกิดกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นทั้งผู้เดือดร้อนในชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเอกชน และองค์กรชุมชน
4. มีการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่มาตรฐานฐานรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์โดยมีผู้รับผิดชอบการจัดซื้อที่ชัดเจน)
5. มีความพึงพอใจต่อคณะทำงาน มีผู้มีจิตอาสามาช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้น สร้างแรงจูงใจและมีการสนับสนุนอาหาร เครื่องดื่ม ทำให้งานซ่อมสร้างสำเร็จได้ภายใน 1 วัน
6. มีกองทุนช่วยเหลือภัยพิบัติตำบลที่ได้รับการบริจาคทั้งจากคนในชุมชนผ่านการจัดงานศพของคนในหมู่บ้าน และหน่วยงานต่างๆ อาทิเช่น ภาคเอกชนธนาคารออมสิน พอช. พัฒนาสังคม

นายกระมล กล่าวว่า “โดยพื้นฐานของชุมชนจริงๆ แล้ว หัวใจสำคัญของชุมชนแต่ละชุมชนคือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน หลักที่ช่วยเหลือกันมากที่สุด คือ การเป็นการตาย ไม่ต้องเจิญก็ต้องไป ทำบุญส่วนหนึ่งก็เพื่อให้เจ้าภาพ แล้วเจ้าภาพก็มีใจกุศลคือทำบุญต่อ ก็คือ การตั้งกองทุน ฯ ในชุมชน ของทุกของเป็นจะมีไว้แล้วอย่างวัด อนามัย โรงเรียน แม่บ้าน ทุกอย่างเป็นทำด้วยความเต็มใจ พอตั้งกองทุนนี้ก็ไปเริ่มจากตรงนั้นเหมือนกัน ร้อย สองร้อย บางคนรวยเป็นพันก็มี บริจาคเข้ามา”

บทเรียนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ได้เรียนรู้อะไรบ้าง ?

1. ความสำคัญของข้อมูลและการจัดการข้อมูล

พรรณทิพย์ เขียวขุ่ม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 12 บ้านจอมแจ้ง กล่าวว่า “ถ้าไม่มีข้อมูลเราจะไม่ทราบเลยว่า บ้านผู้เดือดร้อนของแต่ละหมู่บ้านมีจำนวนเท่าไรจะวางแผนแก้ไขปัญหาย่างไร ซึ่งจะทำให้การช่วยเหลือมีระบบไม่เกิดความซ้ำซ้อน”

นายกระมล กล่าวว่า “ที่ผ่านมาพอเขาถามว่าเดือดร้อนเท่าใด ตอบไม่ได้ การประมาณการของหน่วยงานที่เข้าทำข้อมูลต่ำกว่าความเป็นจริง และเกิดการเปรียบเทียบมูลค่าความเสียหายระหว่างคนที่เดือดร้อน ถ้าการประมาณการคาดเคลื่อนจากความเป็นจริง จะเกิดความเสียหาย”

2. ได้มีความรู้และวิธีการแก้ไขปัญหาและเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับภัยพิบัติอันอาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การซ่อมสร้างบ้านโดยช่างชุมชน มีความรู้เกี่ยวกับการสร้างบ้านที่ได้มาตรฐาน

3. การสื่อสารเป็นเรื่องสำคัญ เพราะการสื่อสารจะทำให้คนอื่นได้ทราบว่าตำบลเดือดร้อนอย่างไร

4. ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น ส่วนราชการ ส่วนท้องถิ่น เอกชน ชุมชน ท้องที่

5. เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพบ้าน จากบ้านที่เคยทรุดโทรมเป็นบ้านที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ก่อนทำและหลังทำรู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่เกิดขึ้น?

นายฉลอง มหาวุฒิ อดีต ส.จ. อาสาสมัครตำบล เล่าว่า “ก่อนทำศูนย์ภัยพิบัติไม่แน่ใจว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ หลังจากจัดตั้งศูนย์แล้วก็เกิดความสำเร็จ เกิดความร่วมมือจากชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ และราชการเกินความคาดหมาย”

นายกระมล อุประรัตน์ ที่ปรึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวย “เกิดจิตอาสาขึ้นในชุมชน แต่ก่อนถ้าอีกไฟไหม้ บ่มีไฟไปช่วย แต่ตอนนี้ถ้าบ้านนั้นเดือดร้อนบ้านนี้ก็ไปช่วย”

กระบวนการที่ทำดีแล้วหรือยัง...มีอะไรที่ต้องปรับปรุง?

1. กระบวนการที่ทำดี มีประโยชน์ แต่ควรเพิ่มคณะทำงานในหมู่บ้าน จากที่มีแกนนำกับช่างอาสาแค่สองคน ต้องสร้างให้ชาวบ้านมาช่วยกันมากขึ้น นายฉลอง มหาวุฒิ อดีต ส.จ. อาสาสมัครในตำบล กล่าวว่า “ควรมีคณะทำงานในชุมชนช่วยเหลือตัวเองก่อน ไม่ต้องรอนอก เพราะว่ามันช้า” และ “สร้างผู้มีจิตอาสาในชุมชนในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น (ที่มาจากชาวบ้าน)”

2. มีระบบการเฝ้าระวังภัยพิบัติที่ชัดเจน เช่น มีคนทำงานประจำศูนย์เพื่อคอยแจ้งเหตุการณภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในเวลานั้นๆ พรรณทิพย์ เขียวขุ่ม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 12 บ้านจอมแจ้ง กล่าวว่า “อยากให้ศูนย์ประสานงานที่แน่นอน มีคนทำงาน มีโทรศัพท์ที่จะติดต่อสื่อสารได้ มีคนเฝ้าระวังอยู่ที่ศูนย์ภัยพิบัตินี้ 24 ชั่วโมง เพราะเราไม่ทราบเลยว่าจะเกิดภัยพิบัติขึ้นอีกเมื่อไหร่

แผน/สิ่งที่จะทำหรืออยากจะทำในอนาคต

1. ทำการสำรวจความพึงพอใจเพื่อประเมินผลการแก้ไขปัญหา

นายกระมล กล่าวว่า “ถ้าเขาอู่ว่ามันประสบผลสำเร็จ แล้วผลสัมฤทธิ์มาเป็นอย่างนี้ คนฟังครั้งแรกก็อาจจะบ่เชื่อ แต่คนฟังอยากจะทำ มันสำเร็จจริงหรือไม่ อยากจะไปถามคนในพื้นที่ ถ้าคนในพื้นที่บอกว่าเกิดการจัดการภัยพิบัติได้ประโยชน์กับพี่น้องนัก มีความประทับใจและฮือฮายากมีต่อ ทำเป็นศูนย์ที่ใหญ่เลย แก่ทุกเรื่อง”

2. ยกระดับการทำงานของศูนย์ โดย

1) พัฒนาศูนย์การจัดการภัยพิบัติตำบลให้มั่นคงถาวรและมีการทำงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น เช่น หาสถานที่จัดตั้งศูนย์ที่ถาวร มีคนทำงานประจำศูนย์ มีอุปกรณ์และเครื่องมือเตรียมพร้อมสำหรับรับมือกับภัยพิบัติในรูปแบบต่างๆ พร้อมทั้งมีระบบการบริหารจัดการที่ดี เช่น มีการเฝ้าระวังภัย มีการบริหารจัดการกองทุนที่เติบโตขึ้นเรื่อยๆ เป็น

นายฉลอง มหาวุฒิ อดีต ส.จ. อาสาสมัครในตำบล เล่าว่า “ถ้ากำนันวาระจะมีปัญหาในการประสานงานของศูนย์ เพราะไม่มีสถานที่ที่แน่นอน”

นายกระมล อุปะรัตน์ เล่าว่า “ศูนย์นี้เริ่มต้นจาก 0 จะต้องเริ่มจาก 1-2-3 ต้องใหญ่ขึ้นไป มีมูลค่าแล้วอยากให้เกิดการต่อยอด เช่น กองทุนหมุนเวียน”

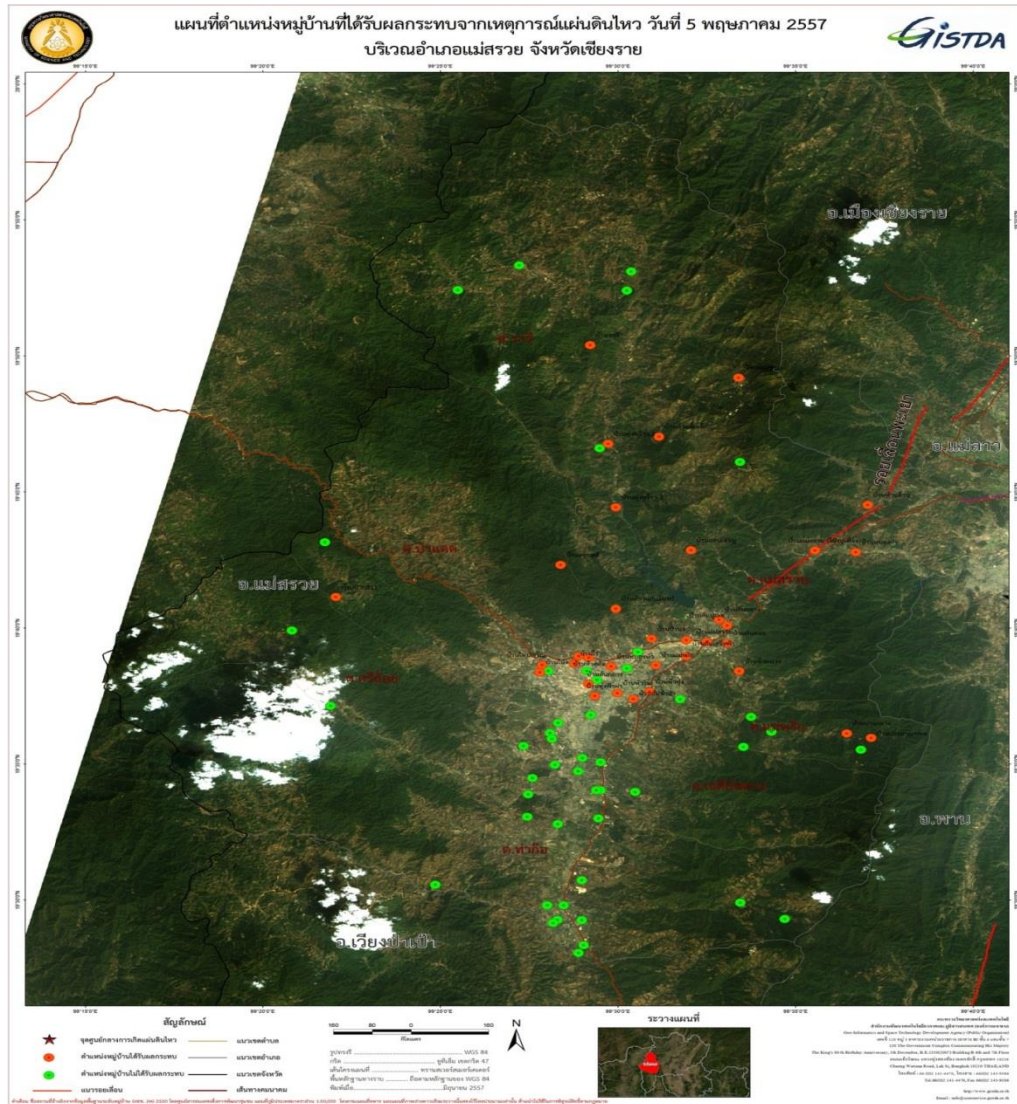
2) มีความรู้ต่อการจัดการภัยพิบัติ เช่น ซ้อมแผนแผ่นดินไหวทุกปีมีนักกู้ชีพกู้ภัยของตำบล และอบรมต่อยอดทุกปี

3) ปรับโครงสร้างคณะทำงานจากเดิมที่ทำหน้าที่เพียงแค่ประสานงาน ให้มีบทบาทหน้าที่ทำงานที่ชัดเจน มีคณะทำงานชุดย่อยภายใต้ชุดใหญ่อีกชั้นหนึ่ง โดยมีผู้สัดส่วนผู้ที่เดือดร้อนเข้ามาเป็น คณะทำงานให้มากขึ้น

นายสมพงษ์ เจาะเส้น กล่าวว่า “เนื่องจากตอนแรกศูนย์นี้ถูกจัดตั้งขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นโครงสร้าง มันจัดโครงสร้างได้ครอบคลุม แต่ว่าตัวโครงสร้างเป็นเหมือนตุ๊กตา แต่ว่าตัวโครงสร้างนี้ไม่สามารถ

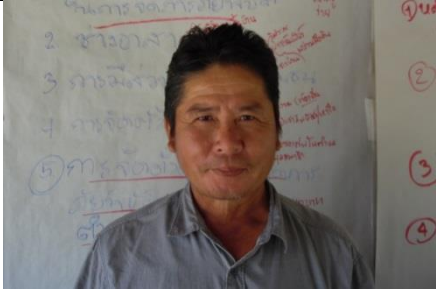
24 | องค์ความรู้ : การจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหว จังหวัดเชียงราย
(กรณีตำบลแม่สรวย อ.แม่สรวย และตำบลสันมะค่า อ.ป่าแดด จังหวัดเชียงราย)

ขับเคลื่อนการทำงานของศูนย์ได้ ฉะนั้นภายใต้โครงสร้างนี้ ผมดูแล้วจากการที่เข้ามาทำงานกับศูนย์นี้ คิดว่า จะต้องเพิ่มในเรื่องของบทบาทหน้าที่ให้มีความชัดเจนเฉพาะ และต้องมีโครงสร้างย่อยที่ซ้อนลงไปในการทำงานนี้อีกที เพราะโครงสร้างนี้เป็นแค่ตัวประสานไม่ใช่คนทำงาน เช่น ต้องมีคณะกรรมการเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร คณะทำงานจัดทำข้อมูล คณะทำงานที่ดูแลเรื่องการเงินที่ต้องมีความรู้เรื่องบัญชีโดยตรง”

ที่มา: สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)

ทำเนียบนักจัดการความรู้ชุมชน ต.แม่สรวย

 นายฉลอง มหาวดี อาสาสมัครชุมชน อดีต ส.จ. บ้านเลขที่ 58 ม.17 บ้านแม่สรวยหลวง ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย 57180	 นายพิภพ จอมเจตีย์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8 บ้านเลขที่ 64 ม.8 บ้านตีนดอย ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย 57180
นายชุม กีก้อง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6	 นายบุญยัง จันท์สว (กำนัน ตำบลแม่สรวย) 137 หมู่ 17 บ้านแม่สรวยหลวง ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย 57180
 นายกระมล อุประรัตน์ ที่ปรึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สรวย บ้านเลขที่ 201 ม.1 บ้านโป่งปูเฟือง ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย 57180	 นางสาวพรณทิพย์ เชี่ยวชุม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 12 บ้านจอมแจ้ง บ้านเลขที่ 29 ม.12 บ้านจอมแจ้ง ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย 57180

 นายสมพงศ์ เจาะเส้น บ้านเลขที่ 233 ม.3 ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย 57180	 นายสุรเชษฐ์ พรหมเจริญ 36 หมู่ 11 ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย 57180
 นายวิเชียร รุ่งเรืองไฟสิฐ 33 หมู่ 13 ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย 57180	 นายอนุชิต อินแปง เทศบาลตำบลเวียงสรวย ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย 57180

กระบวนการซ่อมสร้างบ้านในพื้นที่ภัยพิบัติแผ่นดินไหว ตำบลสันมะค่า

ความเป็นมา/สถานการณ์ปัญหา

นางพิสมัย อยู่เย็นจิตร ซึ่งเป็นแม่บ้าน และผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์แผ่นดินไหว ได้เล่าเหตุการณ์ให้ฟังว่า “ช่วงเกิดเหตุกำลังซักผ้าอยู่ ก็เกิดเหตุแผ่นดินไหว ผนังล้มอยู่ใกล้ประมาณ 1 เมตร เครื่องซักผ้ายุบ (ขาย 300 บาท) เครื่องพ่นปุ๋ย 20 ลิตรแตก หลังจากเกิดเหตุก็ได้รับการประชาสัมพันธ์จากผู้ใหญ่บ้านในการจัดแจ้งความเสียหาย และ นำข้อมูลสำเนาทะเบียนบ้าน บัตรประชาชนในการดำเนินการ โดยมีความหวังในการช่วยเหลือ เพราะเกิดจากภัยธรรมชาติ อย่างน้อยเทศบาล หรือ หลวง(หน่วยงานรัฐ) ต้องช่วย” (สัมภาษณ์ วันที่ 11 พฤศจิกายน 2557)

“ช่วงเย็น วันที่ 5 พฤษภาคม 2557 เกิดเหตุแผ่นดินไหว หลังจากนั้นนายอำเภอออกคำสั่งมายังผู้ใหญ่บ้านในการสำรวจข้อมูลมีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในหมู่บ้าน วันที่ 6 พฤษภาคม 2557 ผู้เสียหายมาลงชื่อและแจ้งความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อขอรับความช่วยเหลือ รายหมู่บ้าน และ รวบรวมรายชื่อ

ตำบล ใช้ระยะเวลาประมาณ 3 วัน ในการลงชื่อและแจ้งความเสียหาย เพื่อส่งต่อข้อมูล ให้เทศบาล อำเภอ และจังหวัด” (นายบุญส่ง หล้าแก้ว ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 ช่างชุมชน วันที่ 11 พฤศจิกายน 2557)

หลังจากนั้นสภาองค์กรชุมชนกับเทศบาล ได้รับสมัครช่างอาสาในชุมชน หมู่บ้านละ 1 คน เพื่อแก้ไขปัญหา “เดิมมีการเชื่อมโยงระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับเทศบาลในการทำงาน เมื่อเกิดเหตุแผ่นดินไหว เกิดเครือข่ายในการทำงานโดยเทศบาลประสานงาน ว่าต้องการช่างในการเข้าร่วมดำเนินงาน โดยการคัดสรรในหมู่บ้าน จำนวน หมู่บ้านละ 1 คน โดยมีความประสงค์ในการสร้างการทำงานในพื้นที่ (นายสุรัตน์ สุธิจันทร์ คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเรื่องการซ่อมสร้าง การสำรวจ ให้ข้อมูล เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2557)

หลักคิดในการดำเนินงาน

ช่างอาสาในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้เชิงช่างที่ผ่านการคัดกรองมาจากผู้นำชุมชน ทุกคนที่มาทำงานล้วนมาด้วยใจ มีจิตอาสาที่ต้องการช่วยเหลือคนในชุมชนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

รวมทั้ง “ช่างชุมชน มีกระบวนการคัดกรองจากผู้นำชุมชนอยู่แล้ว (มีความรู้ด้านช่าง) มีความสนใจอยากที่จะช่วยเหลือคนในชุมชนหรือเพื่อน ของทีมช่าง เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนโดยตรง คือเป็นผู้นำชุมชนอยู่แล้ว มีความเสียสละ จิตอาสา มีข้อมูลอยู่แล้ว มีเวลาในการทำงาน มีจิตในการเป็นอาสาอยู่แล้ว (อช.เดิม)” (นายสุรัตน์ สุธิจันทร์)

กระบวนการและขั้นตอนการทำงาน

1. คัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการซ่อมสร้าง

“มีการประชุมโดยมีการเรียกผู้เสียหายมาร่วมประชุมหลายครั้ง ประชุมชี้แจงความเข้าใจ 2 ครั้ง ครั้งที่ 3 ประชุมในการร่วมออกแบบกระบวนการในการซ่อมสร้าง การเลือกคน เลือกบ้าน ขอรายชื่อ ได้ถูกคัดเลือกจากผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) ในการเป็นช่างประจำหมู่บ้าน โดยมีที่มาคือเคยเป็นช่างประจำหมู่บ้าน ตั้งแต่สมัย อบต. เทพนน หมู่บ้านละ 2 คน ในการดูแลเรื่องการสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่” (นายบุญส่ง หล้าแก้ว ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 ช่างชุมชน วันที่ 11 พฤศจิกายน 2557)

2. มีการฝึกอบรมกระบวนการในการให้ความรู้ โดยวิศวกร และช่างอาสาจากภาคต่างๆ มีช่างอาสาจาก จ.ราชบุรี อยุธยา จ.อ่างทอง จ.กาฬสินธุ์ (คุณเนตร , คุณไก่) มาช่วยในการซ่อมสร้าง และให้ความรู้

3. จัดทำทะเบียนประวัติช่างรวบรวมข้อมูลครัวเรือนที่เดือดร้อน และเอกสารยินยอมในการซ่อมสร้าง

“ มีการทำประวัติช่าง ถ่ายรูปเก็บเป็นทำเนียบ และมีคำสั่งแต่งตั้งจากเทศบาล ซึ่งข้อมูลที่เกิดขึ้นก็มีการจัดเก็บเอกสารข้อมูลครัวเรือน (กี่คน ใครบ้าง) มีหนังสือยินยอมในการซ่อมสร้าง มีการจัดบทบาทของทีมช่างแบ่งเป็น 2 ทีมๆ ละ 4 คน เพื่อทำหน้าที่ ซ่อมรอยแตกร้าว ซ่อมเสา ผนังบ้าน เปลี่ยนหลังคา กระเบื้อง เก็บสี้ ทาสีให้ (ถ้าเจ้าของมี)” (นายสุรัตน์

สุทธิจันทร์ คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า ซึ่งความเชี่ยวชาญเรื่องของการซ่อมสร้าง การสำรวจ กรรมการประชุมชน หมู่ที่ 2 วันที่ 11 พฤศจิกายน 2557)

4. จัดตั้งคณะทำงานซ่อมสร้าง ประกอบด้วย

- 1) ฝ่ายบริหารงาน
- 2) ฝ่ายบริหารเงิน (จัดซื้อจัดจ้าง)
- 3) ฝ่ายประสานงาน
- 4) ฝ่ายสถานที่จัดเก็บวัสดุ อุปกรณ์ (เทศบาล)
- 5) ฝ่ายซ่อมสร้าง หรือ ช่างอาสา ซึ่งมีบทบาทในการซ่อมสร้าง มีการสำรวจ GPS จำนวน 8 คน (สัน 6 คน / วัง 2 คน)แบ่งออกเป็น 2ทีม ๆ ละ 4 คน ดำเนินการซ่อมรอยแตกร้าว ซ่อมเสา ผนังบ้าน เปลี่ยนหลังคา เก็บสื่ ทาสี (ถ้าเจ้าของมีสีให้)

5. มีกระบวนการติดตามผลการซ่อมสร้าง

“มีการติดตามในการซ่อมสร้าง รู้สึกดีใจในการช่วยเหลือ ซึ่งการการติดตาม และ ช่วยเหลือที่ต่อเนื่อง ประสานงาน ลงเยี่ยมโดย สสว10 ลงไปเตรียมงาน” (นางพิสมัย อยู่เย็นจัตร์ แม่บ้าน ผู้ได้รับผลกระทบ วันที่ 11 พฤศจิกายน 2557)

คณะทำงานซ่อมสร้าง แบ่งออกเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่

1. ฝ่ายบริหารงาน
2. ฝ่ายบริหารเงิน (จัดซื้อจัดจ้าง)
3. ฝ่ายประสานงาน
4. ฝ่ายสถานที่จัดเก็บวัสดุ อุปกรณ์ (เทศบาล)
5. ฝ่ายซ่อมสร้าง หรือ ช่างอาสา ซึ่งมีบทบาทในการซ่อมสร้าง มีการสำรวจ GPS จำนวน 8 คน (สัน 6 คน / วัง 2 คน)แบ่งออกเป็น 2ทีม ๆ ละ 4 คน ดำเนินการ ซ่อมรอยแตกร้าว ซ่อมเสา ผนังบ้าน เปลี่ยนหลังคา เก็บสื่ ทาสี (ถ้าเจ้าของมีสีให้)

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

1. ชาวบ้านในชุมชนสามารถซ่อมแซมบ้านเรือนของตนเองได้

“ได้ช่วยกันทั้งจากทีมสถาปนิก จาก พอช. ช่างอาสาจากจังหวัดอื่นๆ ช่างอาสาจากตำบลอื่น และช่างอาสาในตำบล เกิดการซ่อมสร้างแล้วเสร็จ และสามารถเข้าอยู่ได้ 95 หลัง มีการซ่อมสร้างเองโดยเบิกวัสดุไปดำเนินการเอง 13 หลัง และยกเลิก 33 หลังเนื่องจากติดปัญหาเรื่องไม่สามารถขนย้ายได้เพื่อเป็นบ้านที่ทำร้านค้า มีกิจการของครอบครัว เช่น เย็บผ้า / เก็บลำไย บางหลังเสียหายเล็กน้อย บางหลังเจ้าของบ้านไม่พร้อมและบางหลังแผ่นดินไหวในแต่ละครั้งแรงสะเทือนทำให้รอยร้าวของบ้านกลับคืนสู่สภาพเดิมจึงไม่ต้องซ่อมแซม”

2. ขยายผลการซ่อมสร้างที่ครอบคลุมกลุ่มผู้เสียหายเพิ่มขึ้น

“เกิดการยกยอการทำงาน ร่วมกับ พมจ. โดยเฉพาะยกยodb้านหมู่ที่ 3 จำนวน 1 หลัง และบ้านอื่นๆ อีกรวมแล้ว 40 หลัง” (นายสมพล ฉันทะ)

3. ผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ๆ ได้รับความช่วยเหลือ อาทิเช่น ผู้สูงอายุที่ไม่มีคนช่วย

“ตอนที่ไปซ่อมบ้านพ่อตาบ๊วก แก่ไม่สบาย เป็นโรคไต ตามองไม่เห็น พอพวกเราไปช่วยเสร็จแล้วก็ขอบคุณ ดีใจ เพราะอยู่กัน 2 คน ตายาย ตอนที่ไปซ่อมสร้างบ้านของนางเรือนคำ ชัยมาวงศ์ มีฝนตก แต่ที่มช่างก็ช่วยกัน มีการทุบเสา ต้องค้าเสาไว้ก่อน ทำให้ต้องค้างไว้ แต่พอทำเสร็จแล้วก็มีคามมั่นใจ และ คิดว่ามั่นคง สามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัย ตอนซ่อมสร้างบ้าน นางสมใจ มารศรี ขึ้นซ่อมหลังคา เจอแดดน้อย”
(นายสมพล ฉันทะคณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า วันที่ 11 พฤศจิกายน 2557)

4. มีการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างท้องที่ ท้องถิ่น และคนในชุมชน

“มีการทำงานร่วมกัน ทั้งท้องที่ ท้องถิ่น อสม. อพส. และ ชาวบ้านต่าง ๆ มีการเก็บ GPS แต่ละหลัง มีการเก็บรูปก่อนทำ หลังทำ มีการสรุปทุกอาทิตย์ เรื่องปัญหา อุปสรรค ของขาดหรือไม่ และวางแผนแนวทางต่อไปว่าจะเริ่มที่ไหนก่อน (ทุกวันศุกร์ บ่าย 3 โมง)”

5. มีการจัดตั้งกองทุนภัยพิบัติในชุมชน

“การสร้างกองทุนการจัดการภัยพิบัติ โดยการสนับสนุนจาก พอช. ท้องถิ่น สสว.10 รวมประมาณ 2 แสนกว่าบาท เกิดจากการประชุมร่วมระหว่าง ตำรวจ โรงเรียน 2 โรงเรียน และ หน่วยงานต่าง ๆ

6. ช่างชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ

“พ่ออู๋ตา ปวนทุ่ง ผู้เสียหาย บอกว่า ได้รับการช่วยเหลือในการซ่อมสร้าง ด้วยสีหน้าที่มีความปิติยินดี และ คนที่ไปช่วยก็มีความสุขที่เห็นผู้เสียหายมีความสุขดีใจ ทีมช่างก็สุขใจ”

บทเรียนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงาน

1. การประเมินความเสียหายและการซ่อมแซมที่คุ้มค่า ประหยัดค่าใช้จ่าย

“ได้เรียนรู้ เรื่องปัญหาความเสียหายของผลกระทบแผ่นดินไหวที่เกิด กระบวนการในการวิเคราะห์ ประเมิน ความเสียหาย เทคนิคการซ่อมแซมที่คุ้มค่า ประหยัดค่าใช้จ่าย รู้จักเพื่อนบ้าน และคนในชุมชนมากขึ้นมีเพื่อน มีความคุ้นเคย เรียนรู้วิธีการเข้าหาเพื่อนบ้าน รู้เรื่องคนในชุมชนมากขึ้น ใคร อยู่อย่างไร ได้คำอวยพรทุกครั้งที่ได้ทำงาน และชาวของบ้านเสียหายบอกว่าไม่ได้ทำงานให้เป็นภาระของผู้เสียหาย” (นายบุญส่ง หล้าแก้ว ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 และช่างชุมชน)

2. มีความรู้ในการสร้างบ้านที่แข็งแรง

นายสมพล ฉันทะ คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า(วันที่ 11 พฤศจิกายน 2557) เล่าให้ฟังว่า “ชาวบ้านตื่นตัวเรื่องการสร้างบ้าน เรื่องโครงสร้างบ้าน ความแข็งแรงของบ้าน ทีมช่าง มีความภาคภูมิใจในการช่วยเหลือผู้อื่น เกิดการเรียนรู้ และ มีความรู้เรื่องการซ่อมสร้างที่เพิ่มมากกว่าเดิมในความรู้ด้านวิศวกร โดยมีการอบรม และการมีเครื่องมือ คู่มือ และเกิดกระบวนการในการปรับปรุงวิธีการซ่อมที่ดีขึ้น จากเดิมที่คิดว่าซ่อมยาก กว่าทำใหม่”

ก่อนและหลังทำรู้สึกอย่างไร

ก่อนลงมือทำการซ่อมบ้านช่างส่วนใหญ่กังวลว่าเจ้าของบ้านจะพอใจผลที่ออกมาหรือไม่ แต่หลังจากลงมือทำไปแล้ว ช่างชุมชนที่อาสาเข้ามาช่วยเกิดความภาคภูมิใจ ในขณะที่เจ้าของบ้านเองก็เกิดความมั่นใจที่จะอยู่อาศัยในบ้านหลังเดิมต่อไป

สละน้อย เล่าให้ฟัง “ก่อนทำ รู้สึกกลัวว่าจะทำได้ไม่ดี จะทำให้ชาวบ้านดีหรือไม่ หลังทำ รู้สึกดีใจภูมิใจที่ได้ช่วยกัน ได้รับการดูแลของผู้เสียหายอาหาร เครื่องดื่ม โดยไม่ได้เรียกร้องใด ๆ มีความมั่นใจในการซ่อมสร้าง (ทำได้ดี ไม่ใช่แค่ทำให้เสร็จ) ได้เรียนรู้การประเมิน ระหว่างดำเนินการ คือการซ่อมเสร็จมีการดูความเรียบร้อย”

“จากการเป็นช่างอาสา ได้เห็นความพึงพอใจของชาวบ้าน เกิดความดีใจ รู้ปัญหา และ เห็นความสามัคคีของพี่น้อง เกิดคณะกรรมการในการทำงาน มีความรู้ เทคนิค และ วิธีการในการซ่อมสร้าง (พื้นที่ไร่ ไร่ ไร่ ช่างอาสาหลาย ๆ จังหวัด)”

นางพิสมัย อยู่เย็นจัตร์ ผู้เสียหายเล่าให้ฟังว่า “การซ่อมแซมบ้านทำให้บ้านสามารถอยู่ได้ ไม่ต้องผวา”

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. คนในชุมชนมีจิตอาสา

“ดีใจที่เกิดการซ่อมสร้าง และ เกิดขั้นตอนในการช่วยเหลือกัน” (นางพิสมัย อยู่เย็นจัตร์)

2. คนในชุมชนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น

“เกิดความคุ้นเคย สนิทสนมในชุมชนมากขึ้น มีการทักทายกัน สอบถามสารทุกข์ สุขดิบกัน การยอมรับในฝีมือ และผลงานของทีมช่างทำให้บ้านข้างเคียงขอรับความช่วยเหลือเพิ่ม ซึ่งต่างจากก่อนที่จะดำเนินการเพราะก่อนทำไม่มั่นใจในการซ่อมเลย การดำเนินงานโดยบ้านที่มีความพร้อมที่จะซ่อมสร้างเอง มีการช่วยเหลือของคนในครอบครัวผู้เสียหายเอง”

สิ่งที่ยังต้องปรับปรุง

1. การจัดทำแผนที่เส้นทางในแต่ละหมู่บ้านให้ชัดเจน

“บางหมู่บ้านขาดช่วงประจำหมู่บ้าน บางหมู่บ้านอยู่ห่างไกลกัน ไม่มีการจัดระเบียบเส้นทาง น่าจะมีการใช้แผนที่ในการดำเนินงาน (ประหยัดเวลา) บ้านที่ยกเลิกเนื่องจากมีธุรกิจของตนเอง ไม่สามารถขนของออกจากที่พักได้”

“การทำแผนที่ในการดำเนินงานเพื่อที่จะวางแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับพื้นที่ (ฝั่งหมู่บ้าน ฝั่งชุมชน เส้นทางก่อสร้าง จุดที่ตั้งบ้านที่ชัดเจน) เช่น บ้านอยู่ทางสัน (ที่ลุ่ม) 4 สัน บ้านวัง (บ้านอิสาน / ที่สูง) 4 วัง”

2. ต้องปรับปรุงเรื่องการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับปฏิทินการปฏิบัติการก่อสร้าง

“นายสุรัตน์ สุทธิจันทร์ คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า (ความเชี่ยวชาญเรื่องการก่อสร้าง การสำรวจ กรรมการป่าชุมชน หมู่ที่ 2) วันที่ 11 พฤศจิกายน 2557 เล่าให้ฟังว่า กระบวนการที่ยังต้องปรับปรุงเพราะยังขาดการประชาสัมพันธ์ในการก่อสร้าง ซ่อมที่ไหน หลังไหน เมื่อไหร่ อย่างไร เพราะผู้นำจะได้ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านอื่นๆ ไปช่วยในการดำเนินงาน”

แผน/สิ่งที่จะทำหรืออยากจะบอกในอนาคต

1. ขยายผลการก่อสร้างให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

“มีแนวทางในการก่อสร้างเพิ่มเติมโดยการประสานงานกับ พมจ. ในการก่อสร้างเพิ่มอีก 40 หลัง ไม่เกินหลังละ 1 หมื่นบาท(โลภา วงศ์ใหญ่ปลัด อบต.)”

2. พัฒนาศูนย์จัดการภัยพิบัติให้มีความมั่นคงและยั่งยืน

นางพิสมัย อยู่เย็นจัตร์ ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบ บอกว่า “อยากให้ศูนย์ในการช่วยเหลือข้าวลูก ข้าวหลาน มีคณะทำงานในการดำเนินงานในพื้นที่ เพื่อจะได้ช่วยเหลือได้รวดเร็ว”

3. ยกระดับการทำงานของศูนย์จัดการภัยพิบัติตำบลให้ครอบคลุมเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติอื่นๆ ด้วย

นายสุรัตน์ สุทธิจันทร์ คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า (ความเชี่ยวชาญเรื่องการก่อสร้าง การสำรวจ กรรมการป่าชุมชน หมู่ที่ 2) ได้ให้ข้อมูล เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2557 บอกว่า “การดำเนินงานโดยต้องครอบคลุมภัยพิบัติทุกด้าน ไม่ใช่เพียงแค่เรื่องแผ่นดินไหว แต่เป็นทั้งเรื่องพายุ ฝน ฟ้าอากาศ และอื่นๆ โดยใช้คณะกรรมการชุดเดิมในการดำเนินงานในอนาคต หรือ อาจจะต้องเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์นั้นๆ ดึงคนที่เข้ามาช่วยงานให้มากขึ้น อยากให้มีการตั้งงบประมาณในการดำเนินการ และ เตรียมความพร้อม(รายปี) ข้อบัญญัติท้องถิ่น และอยากให้มีการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เพียงพอ หลากหลาย การดำเนินงานทุกเรื่องต้องมีการสนับสนุนที่ต่อเนื่องและเพียงพอ”

4. สร้างกองทุนภัยพิบัติให้เติบโต โดยการสทบจากกองทุนต่างๆ และผลักดันไปสู่เทศบาลัญญัติ

นายสมพล ฉันทะ คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า บอกว่าอยากให้มีการขยายกองทุนการจัดการภัยพิบัติ โดยการขอสมทบจากกองทุนต่าง ๆ จัดผ้าป่า และผลักดันให้เทศบาลบรรจุในเทศบัญญัติเพื่อสนับสนุนทุกปีอย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่อง พายุลูกเห็บ พายุฝน พายุฤดูร้อน น้ำท่วม แผ่นดินไหว และมีการขยายจำนวนช่างให้มากขึ้น อย่างน้อย หมู่บ้าน 2 คน สร้างเครือข่าย และเชื่อมโยงกับผู้ใหญ่บ้าน”

ศูนย์บริหารจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า

ความเป็นมา/สถานการณ์ปัญหา

ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย ตั้งขึ้นเมื่อ ปี 2516 ตั้งอยู่ห่างตัวว่าการอำเภอป่าแดด ระยะทาง 7 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดเชียงรายไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ เป็นระยะทาง 57 กิโลเมตร

มีเส้นทางหลวงแผ่นดินสาย 1126 เป็นเส้นทางหลักในการคมนาคมขนส่ง เทศบาลตำบลสันมะค่า ได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลสันมะค่า(ยกฐานะจากสภาตำบลสันมะค่าเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสันมะค่าตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540) จัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2552 โดยมีที่ตั้งสำนักงานอยู่หมู่ที่ 6 บ้านวังอวน ถนนจุน-ป่าแดด อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย มีพื้นที่รับผิดชอบ 27,393 ไร่ หรือประมาณ 43.82 ตารางกิโลเมตร มีหมู่บ้านทั้งหมดในเขตพื้นที่ จำนวน 8 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 5,061 คน ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร อาทิเช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน พืชหลักที่ทำรายได้ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ คือ ข้าว ข้าวโพด ถั่วลิสง ลำไย มะม่วง ถั่วเหลือง ขิง ลิ้นจี่ และผักต่างๆ ประชากรส่วนหนึ่งจะประกอบอาชีพทางการค้าขาย

มีลักษณะทางภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - เดือนพฤษภาคม ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน - เดือนกันยายน และฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม - เดือนมกราคม มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ป่าไม้ แหล่งน้ำสำคัญ คือ แม่น้ำพุง มีต้นกำเนิดในเขตอำเภอฟาน ไหลผ่านมายังตำบลสันมะค่า และไหลไปบรรจบกับแม่น้ำอิงบริเวณตำบลสันมะค่า แม่น้ำอิง มีต้นกำเนิดในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ไหลผ่านอำเภอ ป่าแดดที่บริเวณบ้านสันบัวคำ บ้านวังผา บ้านวังศิลา ตำบลสันมะค่า

นายสุราษฎร์ กางการ ตำแหน่งประธานศูนย์ฯ ได้เล่าเหตุการณ์ช่วงเกิดแผ่นดินไหวให้ฟังว่า “ช่วงเกิดแผ่นดินไหว ทำให้บ้านเรือนเสียหาย ผู้คนตื่นตัว และตกใจ กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทาง อบต.ได้แจ้งผู้ประสบภัยให้มาลงชื่อและแจ้งความเสียหาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบ้านคนทุกข์ คนยาก เราเลยมีความคิดที่จะช่วยเหลือชุมชนโดยการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือที่ไม่จำเป็นต้องเป็นภัยแผ่นดินไหว แต่ยังรวมถึงภัยด้านอื่นๆ ด้วย” (สัมภาษณ์ วันที่ 11 พ.ย. 57)

“หากรอกลไกของระบบราชการ อาจทำให้การช่วยเหลือล่าช้า ทำให้เกิดการตื่นตัวในการจัดตั้งศูนย์เพื่อจัดการปัญหาต่าง ๆ ในตำบลอย่างเป็นระบบ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เพื่อให้การทำงานให้เกิดความรวดเร็ว ในการซ่อมแซมฟื้นฟูเยียวยา จึงจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการภัยพิบัติขึ้นมาในตอนเกิดแผ่นดินไหว” (นางคณินนิตย์ สอนโคตร ตำแหน่ง คณะทำงานด้านข้อมูล วันที่ 11 พ.ย. 57)

กระบวนการและขั้นตอนทำงาน

1. ประชุมร่วมที่จังหวัด ณ วัดเจ็ดยอด ในตำบลที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติแผ่นดินไหว
2. ส่งทีมช่างเทศบาลไปช่วยงานการซ่อมสร้างที่ตำบลทรายขาว อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย
3. แจ้งผู้นำทุกหมู่บ้านให้สำรวจความเสียหาย ในครั้งแรกมีผู้มาแจ้ง 7 ราย เป็นชาวบ้าน 4 ราย อีก 3 ราย เป็นที่สาธารณะ
4. มีการลงสำรวจข้อมูลเพิ่มเติม ทำให้รู้ว่ามีชาวบ้านที่ได้รับความเสียหายอยู่อีกมากที่ไม่ได้มาแจ้ง
5. เชิญประชุมทุกฝ่าย โดยมีคณะทำงานขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงรายเข้าร่วมประชุม และแจ้งงบประมาณที่สามารถขอรับการสนับสนุน หลังจากนั้นจึงได้ตั้งคณะทำงาน จำนวน 10 ฝ่าย ประกอบด้วย
 - คณะทำงานด้านอำนวยการ
 - คณะทำงานด้านสถานที่
 - คณะทำงานด้านช่าง

- คณะทำงานด้านการเงิน บัญชี พัสดุ
 - คณะทำงานด้านข้อมูล
 - คณะทำงานด้านรักษาความปลอดภัย
 - คณะทำงานด้านสุขาภิบาล
 - คณะทำงานด้านสุขภาพ
 - คณะทำงานด้านอาหารและน้ำ
 - ประธานโครงการ (นายสุราษฎร์ กางการ)
6. มีการตั้งกฎระเบียบในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย
7. มีทีมช่าง และคณะทำงานจาก พอช. ให้คำแนะนำในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล การแจ้งไปยังกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 8 หมู่ เพื่อแจ้งให้ประชาชน และดำเนินการสำรวจ ประชาสัมพันธ์ เก็บข้อมูลถ่ายภาพ พิภพ ในวันที่ 24 – 25 มิ.ย.2557
8. สรุปข้อมูลผู้ได้รับความเดือดร้อน วันที่ 27 มิ.ย. 57 มีจำนวน 141 ราย
- นายตา ปวนทุ่ง ม. 1ผนังได้รับความเสียหายมาก
 - นายเพชร จันท์แดง ม. 5เสาแตก 3 ต้น
 - นางเรือนคำ ชัยมาวง ม. 3 เสาแตก 3 ต้น
 - นางพิสมัย อยู่เย็นจิตร ม. 4 ผนังเสียหายมาก

ที่เหลือได้รับความเสียหายปานกลางและเล็กน้อย โดยความเสียหาย คือ มีรอยร้าวเล็กน้อย ผนังเสียหายเล็กน้อย รอยร้าวระหว่างผนังกับเสา (ไม่มีเหล็กเชื่อม) เป็นต้น

สรุปยอดแต่ละหมู่บ้าน

- หมู่ที่ 1 บ้านสันมะค่า จำนวน 9 หลัง
- หมู่ที่ 2 บ้านวังผา จำนวน 0 หลัง
- หมู่ที่ 3 บ้านสันบัวคำ จำนวน 12 หลัง
- หมู่ที่ 4 บ้านสันติธรรม จำนวน 14 หลัง
- หมู่ที่ 5 บ้านวังน้อย จำนวน 65 หลัง
- หมู่ที่ 6 บ้านวังอวน จำนวน 12 หลัง
- หมู่ที่ 7 บ้านสันป่าคา จำนวน 23 หลัง
- หมู่ที่ 8 บ้านวังศิลา จำนวน 6 หลัง

ลำดับเหตุการณ์การซ่อมสร้าง มีดังนี้

วันที่ 21 ก.ค. ทีมช่างอาสา วิศวกร สถาปนิก ลงพื้นที่ให้ความรู้การประเมิน การซ่อมสร้าง การจัดซื้อวัสดุ ลักษณะการซ่อมตามความเสียหายเป็นตัวอย่างจำนวน 5 หลัง

วันที่ 8 ส.ค. ประชุมเพื่อจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ในการดำเนินงานการซ่อมสร้าง

- วันที่ 13 ส.ค. ประชุมสร้างความเข้าใจเพื่อเตรียมดำเนินการซ่อมสร้าง โดยคณะทำงานศูนย์ ฯ และชาวบ้านผู้ประสบภัยและ จัดซื้อวัสดุมาไว้ที่ศูนย์ฯ
- วันที่ 18 ส.ค. เริ่มดำเนินการซ่อมสร้างบ้านผู้ประสบภัยในหมู่ที่ 5 และ 1
- วันที่ 22 ส.ค. ประชุมสรุปผลการดำเนินการ ระหว่างวันที่ 18 – 22 ส.ค. ซ่อมสร้างได้ทั้งหมด 8 หลังคา ในพื้นที่ ม. 5 และ ม. 8 และเตรียมซ่อม/สร้างในสัปดาห์ต่อไป
- วันที่ 5 ก.ย. ประชุมสรุปผลการดำเนินการซ่อมสร้าง ระหว่างวันที่ 27 ส.ค. – 5 ก.ย. 57 ซ่อมสร้างทั้งหมด 9 หลังคาเรือน รวมดำเนินการ 17 หลัง และเตรียมดำเนินการในสัปดาห์ต่อไป
- วันที่ 11 ก.ย. สสว. 10 จังหวัดเชียงใหม่ มาดูงานการซ่อมสร้างโดย ผอ.สสว.10
- วันที่ 12 ก.ย. สรุปผลการดำเนินการ ระหว่างวันที่ 9 – 12 ก.ย. 57ซ่อมสร้างจำนวน 9 หลัง และเตรียมดำเนินการในสัปดาห์ต่อไป รวมทั้งดำเนินการ 64 หลัง
- วันที่ 19 ก.ย. สรุปผลการดำเนินการ 15- 19 ก.ย. 57 มีการจัดซื้อวัสดุเพิ่มเติมและเตรียมดำเนินการในสัปดาห์ต่อไป
- วันที่ 26 ก.ย. ประชุมสรุปผลการดำเนินการ วันที่ 21-26 ก.ย. 57 ซ่อมสร้างได้จำนวน 21 หลัง
- วันที่ 10 ต.ค. สรุปผลการดำเนินการ วันที่ 29 ก.ย. – 2 ต.ค. 57 ซ่อมสร้างได้จำนวน 13 หลัง และเตรียมการซ่อมสร้างในสัปดาห์ต่อไป
- วันที่ 17 ต.ค. สรุปผลการซ่อมสร้าง วันที่ 13 – 17 ต.ค. 57 ซ่อมสร้างได้จำนวน 10 ราย
- วันที่ 27 ต.ค. ประชุมสรุปผลการซ่อมสร้างบ้านผู้ประสบภัยพิบัติแผ่นดินไหว โดยคณะทำงานศูนย์ฯ ร่วมกับชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบฯ ซ่อมสร้างทั้งหมด 95 ราย ซ่อมสร้างเอง 13 ราย และยกเลิก 33 ราย รวม 141 ราย โดยบ้านที่ซ่อมสร้างเอง จำนวน 13 ราย ได้ขอเบิกวัสดุจากศูนย์บริหารจัดการภัยพิบัติตำบลฯ เพื่อดำเนินการเอง ส่วนบ้านที่ยกเลิก 33 ราย เนื่องจาก ความเสียหายมีเล็กน้อย เจ้าของบ้านสามารถทำเองได้ ช่างซ่อมแซม ดำเนินการตามคิว ล่าช้า ประกอบกับเก็บผลผลิตลำไย รอยแยกเคลื่อนตัว ขยับ ซ่อมแซมตัวเอง

“หากไม่มีคณะทำงานก็สามารถดำเนินการได้ แต่ละล่าช้า เนื่องจากใช้งบประมาณของเทศบาล และการช่วยเหลือใช้ระเบียบกระทรวงการคลัง ทำให้ล่าช้า ยุ่งยากทางเอกสารของราชการ ชาวบ้านจะเอือมระอา ชาวบ้านจะจ้างซ่อมเอง แต่ไม่มีงบประมาณมาก”

กลไกการทำงาน/บทบาท มีดังนี้

1. คณะทำงานด้านอำนวยการ

มีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยการ ควบคุม กำกับดูแล การวินิจฉัยสั่งการ การพิจารณาแก้ไขปัญหา อุปสรรค การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของฝ่ายต่าง ๆ ประกอบด้วย

1.1 นายกเทศมนตรีตำบลสันมะค่า	หัวหน้าคณะทำงาน
1.2 ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสันมะค่า	คณะทำงาน
1.3กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ทุกหมู่บ้าน (ที่ปรึกษา)	คณะทำงาน
1.4 ประธานอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	คณะทำงาน
1.5 ประธานสภาองค์กรชุมชน	คณะทำงาน

1.6 ประธานอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อพส.)	คณะทำงาน
1.7 ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)	คณะทำงาน
1.8 ผอ.ศูนย์ถ่ายทอดฯ ต.สันมะค่า	คณะทำงาน
1.9 สมาชิกสภาเทศบาลตำบลสันมะค่า	คณะทำงาน
1.10 ปลัดเทศบาลตำบลสันมะค่า	คณะทำงาน/เลขานุการ

2. คณะทำงานด้านสถานที่

มีอำนาจหน้าที่ในการลงพื้นที่สำรวจ ตรวจสอบ เก็บข้อมูล ถ่ายภาพความเสียหาย การประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กร เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น มูลนิธิและเครือข่ายภาคประชาชน และงานอื่น ๆ ตามที่ฝ่ายอำนวยการมอบหมาย ประกอบด้วย

2.1 นายพิเชษฐ คำนวล	ผอ. กองช่างเทศบาลตำบลสันมะค่า	หัวหน้าคณะทำงาน
2.2 นายประสิทธิ์ พรหมเสน	นายช่างโยธา	คณะทำงาน
2.3 นายวรวรรณ ม้าทอง	ผช.จนท.บันทึกข้อมูล	คณะทำงาน
2.4 นายสุชาติ พรหมไธสง	สารวัตรกำนัน	คณะทำงาน
2.5 นายสุรัตน์ สุทธิจันทร์		คณะทำงาน
2.6 นายฐานศักดิ์พล โพนชัยยา		คณะทำงาน
2.7 นายประกาศิต พรนวม		คณะทำงาน
2.8 นายผล งามเมือง		คณะทำงาน
2.9 นายม้วน ชัยราช		คณะทำงาน
2.10 นายสมพล ฉันทะ		คณะทำงาน
2.11 นายสุราษฎร์ กางการ		คณะทำงาน
2.12 นายอุเทน พรพูนินันท์		คณะทำงาน/เลขานุการ

3. คณะทำงานด้านช่าง

มีหน้าที่ประเมินความเสียหาย ประเมินการ ให้คำแนะนำ ควบคุมดูแลและรับผิดชอบปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานวิศวกรรม งานสถาปัตยกรรม ติดต่อประสานงาน ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำปรึกษา แนะนำ ปรับปรุงแก้ไข ติดตามประเมินผล และแก้ปัญหาขัดข้องในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

3.1 นายพิเชษฐ คำนวล	ผอ.กองช่าง	หัวหน้าคณะทำงาน
3.2 นายประสิทธิ์ พรหมเสน	นายช่างโยธา	คณะทำงาน
3.3 นายอิน บุผานัน		คณะทำงาน
3.4 นายบุญส่ง หล้าแก้ว		คณะทำงาน
3.5 นายเลื่อน ปัญญาต่ำ		คณะทำงาน
3.6 นายประจักษ์ เอกจิตร		คณะทำงาน
3.7 นายจันทร์ ใจยะคำ		คณะทำงาน
3.8 นายสมพล ฉันทะ		คณะทำงาน
3.9 นายผล งามเมือง		คณะทำงาน
3.10 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน		คณะทำงาน

4. คณะทำงานด้านการเงิน บัญชี พัสดุ

มีหน้าที่ในการควบคุมการเบิกจ่ายเงิน เอกสารทางการเงิน จัดหาพัสดุครุภัณฑ์ ดูแลรักษา ควบคุมการใช้ และซ่อมแซม ประกอบด้วย

4.1 ผู้อำนวยการกองคลังเทศบาลตำบลสันมะค่า	หัวหน้าคณะทำงาน
4.2 นักวิชาการการเงินและบัญชีเทศบาลตำบลสันมะค่า	คณะทำงาน
4.3 เจ้าพนักงานพัสดุเทศบาลตำบลสันมะค่า	คณะทำงาน
4.4 นางคนอง สุนธิ	คณะทำงาน
4.5 นางอุดม โรมจุมจัง	คณะทำงาน
4.6 นางนงลักษณ์ ทาปง	คณะทำงาน
4.7 นางจินดาพร ชัยภูธร	คณะทำงาน

5. คณะทำงานด้านข้อมูล

มีหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ ของผู้ประสบภัย การดูแลและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย

5.1 รองปลัดเทศบาลตำบลสันมะค่า	หัวหน้าคณะทำงาน
5.2 เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลสันมะค่า	คณะทำงาน
จ.ส.ต. ประวิทย์ อุตกรรณ์	คณะทำงาน
นายอุเทน พรพุทธินันท์	คณะทำงาน
นายสมพล ฉันทะ	คณะทำงาน
นางคะนิงนิตย์ สอนโคตร	คณะทำงาน
น.ส.ณัฐชยา กันธิยะ	คณะทำงาน
นายนลธวัช คงไธสง (สภาเด็กฯ)	คณะทำงาน

6. คณะทำงานด้านรักษาความปลอดภัย

มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ตรวจสอบตรา รักษาความปลอดภัย รวมทั้งเฝ้าตรวจ และติดตามสถานการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการรักษาความปลอดภัย ประกอบด้วย

6.1 ประธานสายตรวจอาสาตำบลสันมะค่า	หัวหน้าคณะทำงาน
6.2 ประธานอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	คณะทำงาน
6.3 หัวหน้าหน่วยบริการประชาชนตำบลสันมะค่า	คณะทำงาน
6.4 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน	คณะทำงาน
6.5 ประธานหน่วยกู้ชีพ ทต.สันมะค่า	คณะทำงาน
6.6 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบทุกหมู่บ้าน (ผรส.)	คณะทำงาน

7. คณะทำงานด้านสุขภาพ

มีหน้าที่ดูแล รักษาและควบคุมสภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาวะที่เหมาะสม และช่วยส่งเสริมสุขภาพ และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน ประกอบด้วย

7.1 นายพิเชษฐ คำนวล	ผอ. กองช่าง	หัวหน้าคณะทำงาน
7.2 นายประสิทธิ์ พรหมเสน	นายช่างโยธา	คณะทำงาน
7.3 นายวรวรรณ ม้าทอง	ผช.จนท.บันทึกข้อมูล	คณะทำงาน

7.4 นายสุชาติ พรามไธสง	สารวัตรกำนัน	คณะทำงาน
7.5 นายสมศักดิ์ ตาหมื่น	สารวัตรกำนัน	คณะทำงาน
7.6 นายสุรัตน์ สุทธิจันทร์		คณะทำงาน
7.7 นายฐานศักดิ์พล โพนชัยยา		คณะทำงาน
7.8 นายประกาศิต พรนวม		คณะทำงาน
7.10 นายผล งามเมือง		คณะทำงาน
7.11 นายม้วน ชัยราช		คณะทำงาน
7.12 นายสมพล ฉันทะ		คณะทำงาน
7.13 นายสุราษฎร์ กางการ		คณะทำงาน
7.15 นายอุเทน พรพุทธินันท์		คณะทำงาน/เลขานุการ

8. คณะทำงานด้านสุขภาพ

มีหน้าที่ตรวจสุขภาพ รักษาฟื้นฟู และส่งต่อ การให้คำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพแก่ผู้ประสบภัย การจัดหาการรักษาโรคหรือเครื่องใช้ที่จำเป็น ประกอบด้วย

8.1 ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสันมะค่า	หัวหน้าคณะทำงาน
8.2 เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสันมะค่า	คณะทำงาน
8.3 ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลสันมะค่า (อสม.)	คณะทำงาน
8.5 แพทย์ประจำตำบลสันมะค่า	คณะทำงาน

9. คณะทำงานด้านอาหารและน้ำ

มีหน้าที่จัดหาอาหารน้ำดื่ม น้ำใช้ให้เพียงพอ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประสบภัย ประกอบด้วย

9.1 ประธานแม่บ้านหมู่ที่ 5 บ้านวังน้อย	หัวหน้าคณะทำงาน
9.2 ประธานแม่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านสันมะค่า	คณะทำงาน
9.3 ประธานแม่บ้านหมู่ที่ 2 บ้านวังผา	คณะทำงาน
9.4 ประธานแม่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านสันบัวคำ	คณะทำงาน
9.4 ประธานแม่บ้านหมู่ที่ 4 บ้านสันติธรรม	คณะทำงาน
9.5 ประธานแม่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านวังน้อย	คณะทำงาน
9.6 ประธานแม่บ้านหมู่ที่ 7 บ้านสันป่าคา	คณะทำงาน
9.7 ประธานแม่บ้านหมู่ที่ 8 บ้านวังศิลา	คณะทำงาน

10. ประธานโครงการ

นายสุราษฎร์ กางการ	ประธานโครงการ
--------------------	---------------

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

1. มีกองทุนสำหรับการช่วยเหลือและพัฒนาโดยศูนย์บริหารจัดการภัยพิบัติฯบริหารจัดการ (ยอด ณ วันที่ 11 พ.ย. 57) 240,354.23 บาท ที่มาของทุน ได้รับการสมทบจาก พอช. และ สสว.10
2. มีกลไกความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ประกอบด้วย โรงเรียน , รพ.สต. , สายตรวจอาสาฯ อปพร. , ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร , ตัวแทนชาวบ้านผู้ประสบภัยพิบัติ ฯ , อสม. , อผส. , แม่บ้าน ,

กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน , เทศบาล , สภาเด็กและเยาวชน , กู้ชีพกู้ภัยฯ , สภามัคคุเทศก์ และร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลืออย่างมีส่วนร่วม

3. เกิดการบริหารจัดการศูนย์อย่างโปร่งใสได้รับการยอมรับ โดยแบ่งบทบาทภารกิจตามคณะทำงานที่กำหนดไว้ ได้แก่ ด้านอำนวยการ ด้านสถานที่ ด้านช่าง ด้านการเงิน บัญชี พัสดุ ด้านข้อมูล ด้านรักษาความปลอดภัย ด้านสุขภาพ ด้านสุขภาพ ด้านอาหารและน้ำ โดยมีนายสุราษฎร์ กางการ เป็นประธานโครงการ และมีการสรุปผลการดำเนินการทุกวันศุกร์ ที่มีการทำงาน ภายใต้อำนาจ
4. บ้านเรือนผู้ประสบภัยฯ ได้รับการซ่อมแซม จำนวน 95 ราย ชาวบ้านมีความพอใจ และบางหลังมีคนในวันทำงาน มาช่วยทำ ผู้สูงอายุให้กำลังใจ ดูแลเรื่องอาหารเครื่องดื่ม บ้านผู้ที่ไม่ได้รับความเสียหาย ได้เห็นการซ่อมสร้างของช่างแล้ว เกิดความคิดที่อยากจะได้รับการซ่อมแซมบ้าง
5. ช่างและคณะทำงานได้รับความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน มีความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือชุมชน ถึงแม้จะเป็นเพียงเล็กน้อย

บทเรียนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ได้เรียนรู้อะไรบ้าง ?

- ได้รู้ข้อมูลสภาพปัญหาความเดือดร้อน ความเสียหาย และการจัดระดับความเสียหายมากน้อย
- เรียนรู้สภาพพื้นที่ในตำบล รู้ว่าบ้านใครตั้งอยู่ตรงไหน
- การมีส่วนร่วม ร่วมแรงร่วมใจ ความหวังใจของคนในชุมชน คนไทยไม่ทิ้งกัน
- เรียนรู้หลักการที่ถูกต้องในการซ่อมแซม และความรู้เรื่องงานช่าง

ก่อนทำและหลังทำรู้สึกอย่างไรได้ประโยชน์อะไร ?

ก่อนทำ

- คิดว่าคงใช้เวลาในการทำนานมาก
- งบประมาณ คงไม่เพียงพอ
- กังวลเรื่องเวลา
- ทำแล้วจะถูกใจชาวบ้านหรือเปล่า
- กลัวถูกร้องเรียน
- กลัวช่าง และคณะทำงาน มีปัญหาเรื่องเงินงบประมาณ ในการทำงาน

หลังทำ

- รู้สึกภูมิใจ โล่งใจ ดีใจ ที่ซ่อมบ้านให้อยู่ในสภาพปกติ
- ผู้ประสบภัยฯ รู้สึกดีใจ เข้าใจ ไม่นึกว่าช่างชุมชนจะทำให้ได้ดีขนาดนี้ ดีขึ้นกว่าสภาพเดิม เช่น มีการเปลี่ยนเสา หล่อเสาใหม่ เสริมเหล็กยึดเกาะผนังกับเสา การทาสีเสริม ก่อผนังใหม่ เปลี่ยนกระเบื้องแผ่นใหม่
- รู้สึกดีกับชาวบ้านที่ต้อนรับคณะทำงานซ่อมสร้าง มีการเลี้ยงต้มไก่ อาหารเครื่องดื่มอย่างดี
- ทำแล้วคณะทำงานมีความสุข ที่ได้ลงมือทำ สุขทั้งผู้ให้ และผู้รับ

กระบวนการที่ทำดีแล้วหรือยัง มีอะไรที่ต้องปรับปรุง ?

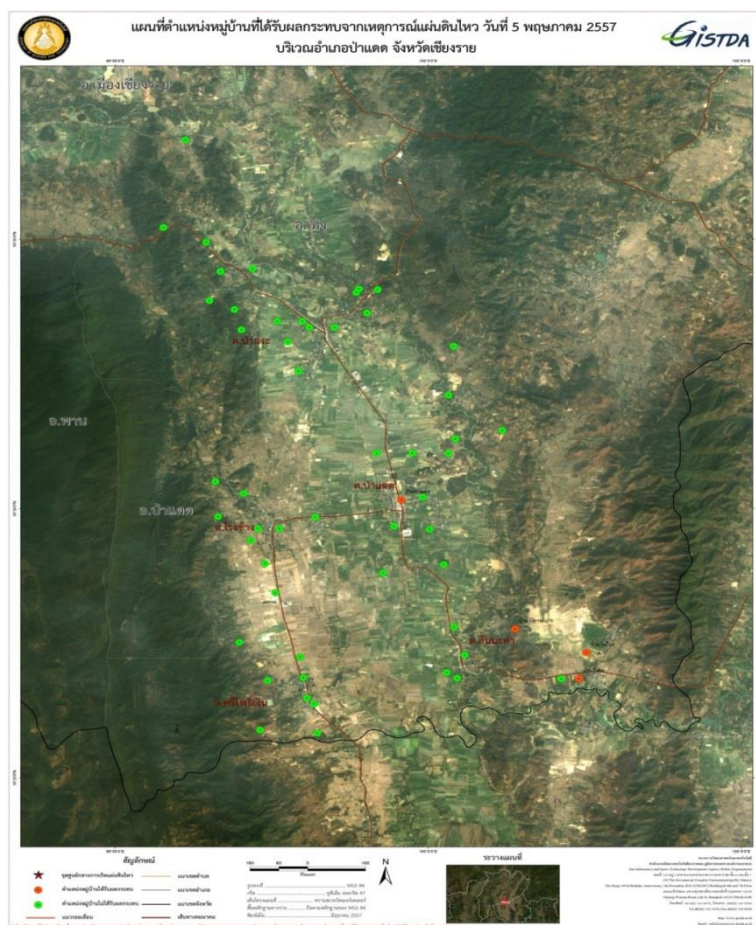
- ดีในระดับหนึ่ง แต่ภัยอื่นๆ ยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงาน
- มีข้อมูลที่รู้เท่าทันกัน มีการรายงานให้กับสภาเทศบาลทราบทุกครั้งที่มีการประชุม

สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- การประสานงานกับผู้นำชุมชนควรมีการสื่อสารทุกวัน
- เพิ่มช่างผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งมีจำนวนน้อยและบางคนติดภารกิจไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จได้

แผน/สิ่งที่จะทำหรืออยากจะทำในอนาคต

1. สร้างความตระหนัก ให้ความรู้เรื่องแผ่นดินไหว การปฏิบัติตัวรับเหตุการณ์ การเตรียมการรองรับภัยต่างๆ
2. รมรณรงค์ให้ประชาชนได้ตื่นตัวรับมือกับภัยพิบัติธรรมชาติ เพราะส่วนใหญ่รอให้เกิดแล้วรับมือไม่ไหว ทำตัวไม่ถูกเมื่อเกิดภัย
3. ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติต่าง ๆ เนื่องเหื่อนจากภัยแผ่นดินไหว
4. เตรียมฝึกซ้อมรับมือ การอพยพ การเตรียมตัวรับมือกับภัยพิบัติต่าง ๆ ในอนาคต
5. มีศูนย์เรียนรู้ภัยพิบัติฯ ภาพกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์ฯ เพื่อให้คนข้างนอกได้เรียนรู้
6. ซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุ จำนวน 40 หลัง ที่ทำหลังจากซ่อมแซมบ้านที่ได้รับความเสียหายเสร็จหมดแล้ว

ที่มา: สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)

ทำเนียบนักจัดการความรู้ตำบลสันมะค่า อ.ป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง / ประวัติการดำเนินงาน
 นางสาวโสภา วงศ์ใหญ่	<u>ตำแหน่ง</u> ปลัดเทศบาลตำบลสันมะค่า <u>บทบาทหน้าที่</u> - หัวหน้าคณะทำงาน <u>ที่อยู่</u> ๗๗ หมู่ที่ ๖ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย <u>โทร.</u> ๐๘๙-๕๕๕๐๘๑๑
 นายอุเทน พรพุทธินันท์	<u>ตำแหน่ง</u> - เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลสันมะค่า / กองเลขาสภาองค์กรชุมชน - คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า <u>บทบาทหน้าที่</u> - ฝ่ายข้อมูล ภาพถ่าย - ฝ่ายประสานงาน <u>ที่อยู่</u> ๗๘ หมู่ที่ ๘ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย <u>โทร.</u> ๐๘๙-๕๕๒๖๕๓๑๕๔
 นางคะนิงนิตร สอนโคตร	<u>ตำแหน่ง</u> คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า - ผู้นำ อผส. / อช. / อสม. ตำบลสันมะค่า - ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน <u>บทบาทหน้าที่</u> - คณะทำงานด้านข้อมูล <u>ที่อยู่</u> ๙๐ หมู่ที่ ๑ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย <u>โทร.</u> ๐๘๔-๘๐๗๑๓๘๕

 นางนงลักษณ์ ทาปง	<u>ตำแหน่ง</u> คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า - คณะกรรมการสถาบันการเงิน ตำบลสันมะค่า - คณะกรรมการกลุ่มสตรี ตำบลสันมะค่า - ผู้นำ อช. ตำบลสันมะค่า <u>บทบาทหน้าที่</u> - การบริหารจัดการการเงิน บัญชี <u>ที่อยู่</u> ๑๕๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย โทร.๐๘๖-๑๘๕๓๒๐๑
 นางอุดม โรมจุมจิง	<u>ตำแหน่ง</u> คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า - คณะกรรมการสถาบันการเงิน ตำบลสันมะค่า - ผู้นำ อช. ตำบลสันมะค่า - คณะกรรมการกลุ่มสตรี ตำบลสันมะค่า <u>บทบาทหน้าที่</u> - การบริหารจัดการการเงิน บัญชี <u>ที่อยู่</u> ๑๕๔ หมู่ที่ ๒ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย โทร.๐๙๖-๓๔๑๖๒๒๕
 นายบุญส่ง หล้าแก้ว	<u>ตำแหน่ง</u> คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสัน - ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน <u>บทบาทหน้าที่</u> - ช่างชุมชน <u>ที่อยู่</u> ๑๕ หมู่ที่ ๔ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย โทร.๐๘๙-๕๕๕๐๓๘๗
 นายสุรัตน์ สุทธิจันทร์	<u>ตำแหน่ง</u> คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า - ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน <u>บทบาทหน้าที่</u> - ช่างชุมชน <u>ที่อยู่</u> ๗๕ หมู่ที่ ๒ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย โทร.๐๘๓-๖๒๗๗๕๘๘

 นายสุราษฎร์ กางการ	<u>ตำแหน่ง</u> คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า - ประธานศูนย์ภัยพิบัติ - ประธานสภาองค์กรชุมชน - ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน <u>บทบาทหน้าที่</u> - ช่างชุมชน <u>ที่อยู่</u> ๕๐ หมู่ที่ ๕ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย - โทร.๐๘๗-๑๗๗๕๓๗๔
 นายพล งามเมือง	<u>ตำแหน่ง</u> คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า - รองประธานสภาองค์กรชุมชน - คณะทำงานข้อมูล GPS <u>บทบาทหน้าที่</u> - ช่างชุมชน <u>ที่อยู่</u> ๑๒ หมู่ที่ ๗ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย โทร.๐๘๖-๙๑๖๑๑๙๒
 นายสมพล ฉันทะ	<u>ตำแหน่ง</u> คณะทำงานศูนย์การจัดการภัยพิบัติ ตำบลสันมะค่า - คณะทำงานสภาองค์กรชุมชน ช่างอาสาประจำศูนย์ <u>บทบาทหน้าที่</u> - ช่างชุมชน <u>ที่อยู่</u> ๑๕๔ หมู่ที่ ๓ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย โทร.๐๘๘-๔๓๖๙๙๖๗
 นางพิสมัย อยู่เย็นจัตร์	<u>ตำแหน่ง</u> แม่บ้าน <u>บทบาทหน้าที่</u> - ผู้ได้รับผลกระทบ <u>ที่อยู่</u> ๑ หมู่ที่ ๘ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย โทร.๐๘๖-๑๙๒๑๖๗๔

ส่วนที่ 4

สังเคราะห์องค์ความรู้การจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหว

การถอดองค์ความรู้ที่มาจากประสบการณ์การแก้ปัญหาภัยพิบัติแผ่นดินไหวอย่างปัจจุบันทันด่วน กรณีตำบลแม่สรวยและตำบลสันมะค่า จังหวัดเชียงราย พบว่า

1. ข้อมูลเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการ การวางแผน การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการประสานงาน ประกอบด้วยข้อมูลจำนวนผู้ที่เดือดร้อน ตำแหน่งหลังคาเรือนที่เดือดร้อน การจัดลำดับข้อมูลระดับความเสียหาย 3 ระดับ ได้แก่ รุนแรง ปานกลาง และน้อย โดยใช้กระบวนการสำรวจข้อมูลเพื่อประเมินความเสียหายและกำหนดเกณฑ์กติกการช่วยเหลือกลุ่มผู้เดือดร้อนตามระดับความรุนแรงและการรับรองข้อมูลผ่านเวทีประชาคม ข้อมูลทรัพย์สินที่เสียหาย ข้อมูลที่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เช่น เงิน ถุงยังชีพ วัสดุอุปกรณ์ในการซ่อมสร้าง ข้อมูลสถานะทางครอบครัวผู้เดือดร้อน เช่น การไม่มีผู้นำครอบครัว ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งนำไปสู่การวางแผนการป้องกันและการให้การช่วยเหลือได้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง สอดคล้องกับความต้องการของผู้เดือดร้อน และไม่เกิดความซ้ำซ้อน โดยผ่านกระบวนการยอมรับจากคนในตำบลป้องกันการเลือกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

2. การแก้ไขปัญหาภัยพิบัติโดยให้ชุมชนลุกขึ้นมาจัดการกับปัญหาของตนเองนั้น ทำให้ชุมชนมีการรับมือกับปัญหาภัยพิบัติแผ่นดินไหวได้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่กระบวนการสร้างความเข้าใจ กระบวนการจัดตั้งทีมการบริหารงานด้านต่างๆ ได้แก่ ทีมอำนวยการประสานงาน ทีมทำข้อมูลเพื่อสำรวจผู้เดือดร้อน ทีมซ่อมสร้าง และทีมบริหารจัดการ จนสามารถนำข้อมูลไปสู่กระบวนการซ่อมแซมบ้านเรือนได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีกระบวนการสรุปบทเรียนหลังจากทำงาน (After Action Review: AAR) การทำงานในแต่ละครั้งเพื่อวิเคราะห์จุดอ่อนและกำหนดแผนในการจัดการปัญหาในแต่ละช่วงเวลาการดำเนินงานดังกล่าวนี้ นำไปสู่การช่วยลดความขัดแย้งและสร้างการยอมรับตามข้อตกลงร่วมกันของชุมชน ทำให้ผู้ที่เดือดร้อนหรือผู้ด้อยโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์มากขึ้น นอกเหนือจากนี้ ยังเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน สะดวกรวดเร็ว และมีต้นทุนต่ำ กระบวนการสร้างช่างชุมชนยังเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ชาวบ้านมีความรู้ด้านเทคนิคการซ่อมแซมบ้านเรือนด้วยตนเอง ทั้งยังเป็นการช่วยเหลือเยียวยาจิตใจและเติมกำลังใจให้แก่กันระหว่างชุมชนผู้เดือดร้อน ทีมช่างอาสา และหน่วยงานภาคีที่เข้าไปสนับสนุน เกิดความรู้สึกเป็น “พวกเดียวกัน” ซึ่งเป็นบทเรียนดังกล่าวนี้ได้ส่งผลต่อเนื่องต่อกระบวนการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนในชุมชนที่จะทำให้ชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ต่อไปในอนาคต

3. การนำวัฒนธรรมความเชื่อของท้องถิ่นมาสร้างขวัญกำลังใจให้กับคนที่ประสบผลภัยพิบัติที่ขวัญผวาไม่อยู่กับเนื้อกับตัว โดยใช้พิธีกรรม เช่น “การฮ้องขวัญ” และ “สืบชะตาหลวง” ซึ่งมีเจ้าอาวาสวัด ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่ อบต. เทศบาล และผู้แทนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบล เป็นการเรียกสติ รวมพลัง เพิ่มขวัญและกำลังใจ ทำให้คนในชุมชนอบอุ่นใจ คลายความวิตก และเริ่มหันมาปรึกษาหารือและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

4. กลไกภายนอกที่เข้าไปหนุนเสริม อาทิเช่น สภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัด พอช. องค์กรพัฒนาเอกชนทั้งภายในจังหวัดและระดับภาค สถาบันวิชาการ สื่อมวลชน ฯลฯ เข้ามาช่วยหนุนเสริมให้มีกระบวนการบูรณาการทำงาน คน เงิน และความรู้ เพื่อการทำงานอย่างมีส่วนร่วม เช่น ชุมชนกับช่างอาสา หน่วยงานกับหน่วยงาน ท้องถิ่นกับท้องที่ระดับตำบล-อำเภอ โดยสร้างให้เกิดความเข้าใจร่วมทั้งกระบวนการและเป้าหมายสุดท้ายร่วมกัน เกิดการประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นท้องที่และมีระบบความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น เกิดกระบวนการสร้างข้อมูล การสังเคราะห์ทั้งข้อมูลและกลุ่มผู้เดือดร้อน กระบวนการสร้างทีมที่ครอบคลุมทั้งระบบ การกำหนดเกณฑ์การช่วยเหลือ เกิดเครือข่าย “สล่าชุมชน” ที่มาจากผู้เดือดร้อน ช่างอาสา และการยกระดับสู่การจัดตั้งกองทุนแก้ปัญหาภัยพิบัติทุกมิติที่นำไปสู่การจัดการปัญหาในระยะยาวของชุมชน

5. ชุมชนมีการจัดกลไกภายใน โดยการสร้างทีมประสานงานทำหน้าที่เฝ้าอำนวยความสะดวกให้เกิดเวทีพูดคุยปรึกษาหารือ ประสานสื่อมวลชนเพื่อข่าว และขอรับบริจาค ประสานสถาปนิกจาก พอช. ลงไปช่วยกระบวนการซ่อมสร้าง จนเกิดทีมช่างชุมชน-ช่างอาสา มีการวางกระบวนการพัฒนาทีมช่างในระยะยาว การเชื่อมโยงเครือข่ายช่างอาสา ซึ่งนำไปสู่การสร้างพลังในการทำงาน กระบวนการแก้ปัญหาได้สร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนกับชุมชน เกิดความร่วมมือกันภายใน ความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น ท้องที่ กับชุมชน เกิดระบบความสัมพันธ์ในการทำงานแนวระนาบ(ถอดหมวกตำแหน่งออก) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างตำบลกับเครือข่ายจังหวัด การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเครือข่ายจังหวัดกับเครือข่ายภาคีภายนอก รวมไปถึงเกิดการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันต่อเนื่อง มีกระบวนการสรุปงาน เกิดการยกระดับการทำงาน เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน

6. กระบวนการแก้ปัญหาภัยพิบัติแผ่นดินไหวได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนรู้และกำหนดแนวทางในการจัดการปัญหาภัยพิบัติที่ครอบคลุมทุกประเภท ทั้งด้านการสร้างกองทุนภัยพิบัติ การสร้าง “เครือข่ายภาคประชาชนเพื่อการจัดการภัยพิบัติจังหวัดเชียงราย” (คปภ.ชร.) การจัดระบบความสัมพันธ์กับท้องถิ่นในรูปแบบข้อบัญญัติการจัดการภัยพิบัติระดับตำบล การจัดการภัยพิบัติที่สัมพันธ์กับระบบนิเวศ ดิน น้ำ ป่า ในระยะยาว การจัดการศูนย์ภัยพิบัติและการเชื่อมโยงเครือข่ายภัยพิบัติโดยกลไกสภาองค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก

ข้อควรระวังในกระบวนการจัดการปัญหา

1. การช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกที่จะเข้าไปช่วยเหลือคนในชุมชน เช่น แนวคิดของการช่วยเหลือแบบสงเคราะห์ ที่เน้นการเอาสิ่งของไปแจกให้กับผู้ที่เดือดร้อนโดยตรง กับแนวคิดแบบการพัฒนาชุมชน โดยมุ่งไปที่ชุมชนเป็นแกนหลักเพื่อให้สามารถจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง ทั้ง 2 แนวคิดนี้ต่างก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องบูรณาการการทำงานร่วมกัน

2. แนวคิดและเทคนิคการก่อสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับเหตุการณ์ภัยพิบัติแผ่นดินไหว มีเกณฑ์มาตรฐานที่ต่างกัน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในกระบวนการซ่อมสร้าง ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์สภาพความเสียหายกับมาตรฐานในการซ่อมสร้างที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เดือดร้อนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยและมั่นคงในที่อยู่อาศัย

3. บทบาทภารกิจของแต่ละหน่วยงานที่ลงมาช่วยเหลือชุมชนไม่เหมือนกัน มีเป้าประสงค์ที่แตกต่างกัน ขาดการบูรณาการกัน ทำให้มีวิธีการและรูปแบบการช่วยเหลือที่แตกต่างกัน ช่วงจังหวะเวลาที่ลงไปช่วยเหลือแตกต่างกัน ทำให้ชุมชนเกิดความสับสน ต้องคอยตั้งรับกับปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาไม่เป็นระบบ และล่าช้า

ข้อเสนอแนะต่อการจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหว

1. กระบวนการทำงาน

- 1.1. คนทำงานต้องมีการเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อความรุนแรงของพื้นที่
- 1.2. จำเป็นจะต้องมีกระบวนการคืนข้อมูลให้กับชุมชน เพื่อสร้างการเรียนรู้ การเตรียมพร้อม สร้างการตระหนักรู้ต่อการจัดการภัยพิบัติ
- 1.3. คนในพื้นที่จะต้องมีกระบวนการเตรียมการในการรองรับภัยพิบัติทั้งก่อนเกิด เช่น การเฝ้าระวังและการติดตามผลกระทบจากภัยพิบัติในระยะยาว การเตรียมการระหว่างเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ รวมถึงจะต้องมีการกระบวนการเตรียมการพัฒนาในระยะยาว เช่น การมีแผนการจัดการภัยพิบัติทั้งระบบ การมีศูนย์จัดการภัยพิบัติ จัดตั้งกองทุน เป็นต้น
- 1.4. ควรมีหน่วยงานกลางที่มีความเชื่อถือจากทุกฝ่ายที่มีความรู้ในเชิงเทคนิคมาประเมินพื้นที่ และจัดการทำความเข้าใจอย่างบูรณาการกับทุกภาคส่วนก่อนการลงไปทำงานในชุมชน

2. ข้อเสนอต่อยุทธศาสตร์ท้องถิ่น จังหวัด และระดับชาติ

2.1. ระดับท้องถิ่น

- 2.1.1. ท้องถิ่นต้องมีแผนยุทธศาสตร์การจัดการภัยพิบัติระดับตำบล ที่นอกเหนือจากแผนบรรเทาสาธารณภัย
- 2.1.2. ให้ท้องถิ่นมีข้อบัญญัติว่าด้วยเรื่องการจัดการภัยพิบัติ เกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณที่ครอบคลุมการป้องกัน การแก้ไขปัญหาทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว อาทิเช่น สนับสนุนแบบแปลนบ้านที่รองรับแผ่นดินไหว การจัดหาพื้นที่เพื่อรองรับการอพยพและการตั้งที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ ฯลฯ

2.2. ระดับจังหวัด

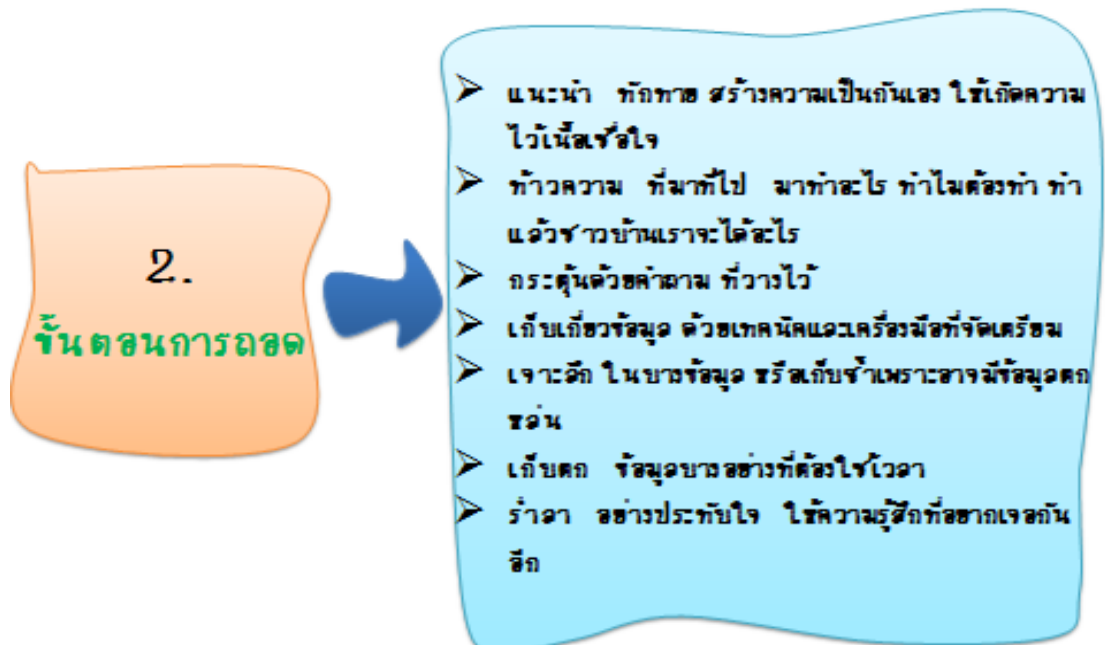
- 2.2.1. ให้มีนโยบายในการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์ภัยพิบัติระดับตำบล
- 2.2.2. ผู้ว่าราชการจังหวัด และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของผู้เดือดร้อน
- 2.2.3. จังหวัดควรมีศูนย์การจัดการภัยพิบัติแบบครบวงจร ได้แก่ เป็นแหล่งเรียนรู้และให้ความรู้ เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้และประสบการณ์จากเหตุการณ์จริง เป็นศูนย์แจ้งเตือนเหตุ เพื่อเตรียมพร้อมกับการภัยพิบัติ

2.3. ระดับชาติ

- 2.3.1. การจัดการปัญหาที่ผ่านมา รัฐบาลการบูรณาการในการแก้ไขปัญหา ดังนั้นจำเป็นต้องมี
แนวนโยบายหรือระเบียบว่าด้วยการบูรณาการทำงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่ชัดเจนเป็น
รูปธรรมในระดับปฏิบัติการ
- 2.3.2. รัฐควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยทุกพื้นที่ที่อาจจะได้รับผลกระทบจากโครงการของรัฐ
เช่น พื้นที่รับน้ำหากเกิดกรณีเขื่อนแตก เป็นต้น รวมถึงการจัดทำ Mapping ข้อมูลภัยพิบัติของประเทศเพื่อน
บ้านที่อาจส่งผลกระทบมายังประเทศไทยด้วย
- 2.3.3. แผนแม่บทในระดับชาติ ควรบรรจุเรื่อง
 - 2.3.3.1. มีแผนในการจัดการภัยพิบัติทุกประเภท
 - 2.3.3.2. สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนภัยพิบัติโดยสมทบแบบ 1:1
 - 2.3.3.3. บรรจุหลักสูตรการจัดการภัยพิบัติในการเรียนการสอน
 - 2.3.3.4. สนับสนุนให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดภัยพิบัติในรูปแบบเครือข่าย
ระดับประเทศและภูมิภาคอาเซียน
- 2.3.4. หน่วยงานของรัฐควรมีเชื่อมโยงระบบข้อมูลเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการช่วยเหลือ
- 2.3.5. รัฐควรส่งเสริมให้ชุมชนมีความสามารถในการจัดการภัยพิบัติได้ด้วยตนเอง

ภาคผนวก

1. ขั้นตอนการถอดองค์ความรู้

2. องค์ประกอบของทีม

3. หัวใจของกระบวนการถอดบทเรียน

ส : ฟัง
จ : คิด
ป : ปจจา = ถาม
ล : ลิขิต = เขียน

4. เทคนิคการตั้งคำถาม

ควรทำ	ไม่ควรทำ
- ถามด้วยความใคร่รู้ - อยากรู้ไปให้ข้างบ้าง - ถามเพื่อให้ถ่ายทอดวิธีการทำงานออกมาให้ได้ - ถาม "การปฏิบัติ" ไม่ใช่ "ความเห็น" - ถามด้วยถ้อยคำง่ายๆ - ถามเชิงบวก	- ถามต้อนให้จนมุม จนตอบไม่ได้ - ถามเพื่อทดสอบว่า รู้จริงแค่ไหน - ถามความเห็น ไม่ถามประสบการณ์ - ให้คำแนะนำว่าควรทำอย่างไร - ถามความผิดพลาดที่เขาไม่อยากบอก

5. สิ่งที่พึงระวัง

- อย่าลืมว่ากระบวนการนี้เป็นการเตรียมการถอดบทเรียนไม่ใช่การลงมือปฏิบัติงาน เรากำลังจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้ลงมือทำงานขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง คือ เรากำลังถอดบทเรียนจากสิ่งที่ทำมาแล้ว
- ดังนั้น ถ้าจะถอดบทเรียนเราก็ต้องหันไปมองข้างหลังว่า "ที่ทำมาแล้วทำอย่างไร" "ใครบ้างที่เคยทำเรื่องนี้"

6. การออกแบบกระบวนการและแนวทางการปฏิบัติ

- กำหนดบทบาทหน้าที่ทีมถอดบทเรียน (คุณอำนวย (นักจัดการความรู้) คุณลิขิต (คนบันทึกข้อมูล) คุณกิจ(ผู้รู้))
- กำหนดเรื่องที่จะถอดบทเรียน
- กำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมายของการถอดบทเรียน
- เลือกกระบวนการที่จะใช้ถอดบทเรียน เช่น จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เจาะสัมภาษณ์เป็นรายคน
- คัดเลือกผู้ที่จะมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่าเป็นใครบ้าง
- ประเด็นที่จะถอดบทเรียนมีอะไรบ้าง มีดังนี้
 - หลักคิด
 - กระบวนการทำงาน/วิธีการทำงาน (องค์ประกอบคณะทำงาน บทบาทหน้าที่ ขั้นตอนการทำงาน)
 - สิ่งที่เกิดขึ้น
 - บทเรียนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ภาคปฏิบัติ

- แบ่งกลุ่มย่อยตามประเด็นที่จะถอดความรู้
- ออกแบบกระบวนการถอดความรู้ โดย
 - แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมถอดความรู้ ใครเป็นคนอำนวยความสะดวก (ผู้ดำเนินกิจกรรม) คุณลิขิต (ผู้จดบันทึก) คุณกิจ (ผู้มาแลกเปลี่ยน)
 - ตั้งประเด็นคำถามที่จะแลกเปลี่ยน เช่น ความสำเร็จที่เกิดขึ้นคืออะไร (ถามให้ลงลึกถึงวิธีการทำงาน (ก่อน-ระหว่าง-หลัง) แนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการทำงานคืออะไร ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวมีอะไรบ้าง และข้อเสนอแนะต่อการทำงาน
- วางแผนการลงพื้นที่เพื่อถอดบทเรียน
- สรุปสิ่งที่ได้จากการทำบทเรียน

7. เครื่องมือในถอดองค์ความรู้

กรอบการเขียนเนื้อหาองค์ความรู้

องค์ความรู้เรื่อง “.....”

ส่วนที่ 1 ความเป็นมา

ประวัติศาสตร์ชุมชน/ความเป็นมากลุ่มองค์กร (เรื่องที่ถอด)

.....

.....

หลักคิด วิธีคิด ความเป็นมา

.....

.....

ส่วนที่ 2 กระบวนการทำงาน

กลไกการทำงาน

.....

.....

ทักษะ เทคนิคขององค์ความรู้

.....

.....

วิธีการ/กระบวนการทำงาน

.....

.....

ส่วนที่ 3 บทสรุป

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

.....

.....

บทเรียนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

.....

.....

แผน/สิ่งที่จะทำหรืออยากจะบอกในอนาคต

.....

.....

เครื่องมือในบันทึกและเก็บข้อมูลจากการจัดกระบวนการถอดองค์ความรู้ “ชื่อองค์ความรู้.....”

หัวเรื่อง	ข้อความถาม	ผู้ถูกสัมภาษณ์ ชื่อ /ตำแหน่ง (1-3คนหรือมากกว่า)	เนื้อหา
หลักคิด/ความเป็น/ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น (ส่วนที่ 1)	1.เกิดปัญหาอะไร 2.เพราะอะไรถึงมาทำเรื่องนี้	ชื่อ/สกุล..... ตำแหน่ง..... วันที่.....	
กระบวนการทำงาน (ส่วนที่ 2)	1.ทำอะไร...ทำอะไร 2.คณะทำงานมีใครบ้าง มี บทบาทอย่างไร 3.ถ้าไม่มีคณะทำงาน จะทำงาน ได้หรือไม่	ชื่อ/สกุล..... ตำแหน่ง..... วันที่.....	
สิ่งที่เกิดขึ้น(ส่วนที่ 3)	ทำแล้วผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร	ชื่อ/สกุล..... ตำแหน่ง..... วันที่.....	
บทเรียนและการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ส่วนที่ 3)	1.ได้เรียนรู้อะไรบ้าง 2.ก่อนทำและหลังทำรู้สึก อย่างไรกับสิ่งที่เกิดขึ้น 3.ได้ประโยชน์อะไรบ้าง 4.กระบวนการที่ทำดีแล้วหรือยัง	○ ถาม อบต. ○ ถามผู้เดือดร้อน ○ ถามคนที่เกี่ยวข้องกับ ปฏิบัติการ	

52 | องค์ความรู้ : การจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหว จังหวัดเชียงราย
(กรณีตำบลแม่สรวย อ.แม่สรวย และตำบลสันมะค่า อ.ป่าแดด จังหวัดเชียงราย)

หัวเรื่อง	ข้อความถาม	ผู้ถูกสัมภาษณ์ ชื่อ /ตำแหน่ง (1-3คนหรือมากกว่า)	เนื้อหา
	...มีอะไรที่ต้องปรับปรุง		
แผนระยะต่อไ(ส่วนที่ 3)	1.อยากทำอะไรต่อในอนาคต	○ ถาม อบต. ○ ถามผู้เคือดร้อน ○ ถามคนที่เกี่ยวข้องกับ ปฏิบัติการ	

จัดทำโดย

คณะทำงานการจัดการภัยพิบัติภาคเหนือตอนบน
คณะทำงานขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ภาคเหนือตอนบน